

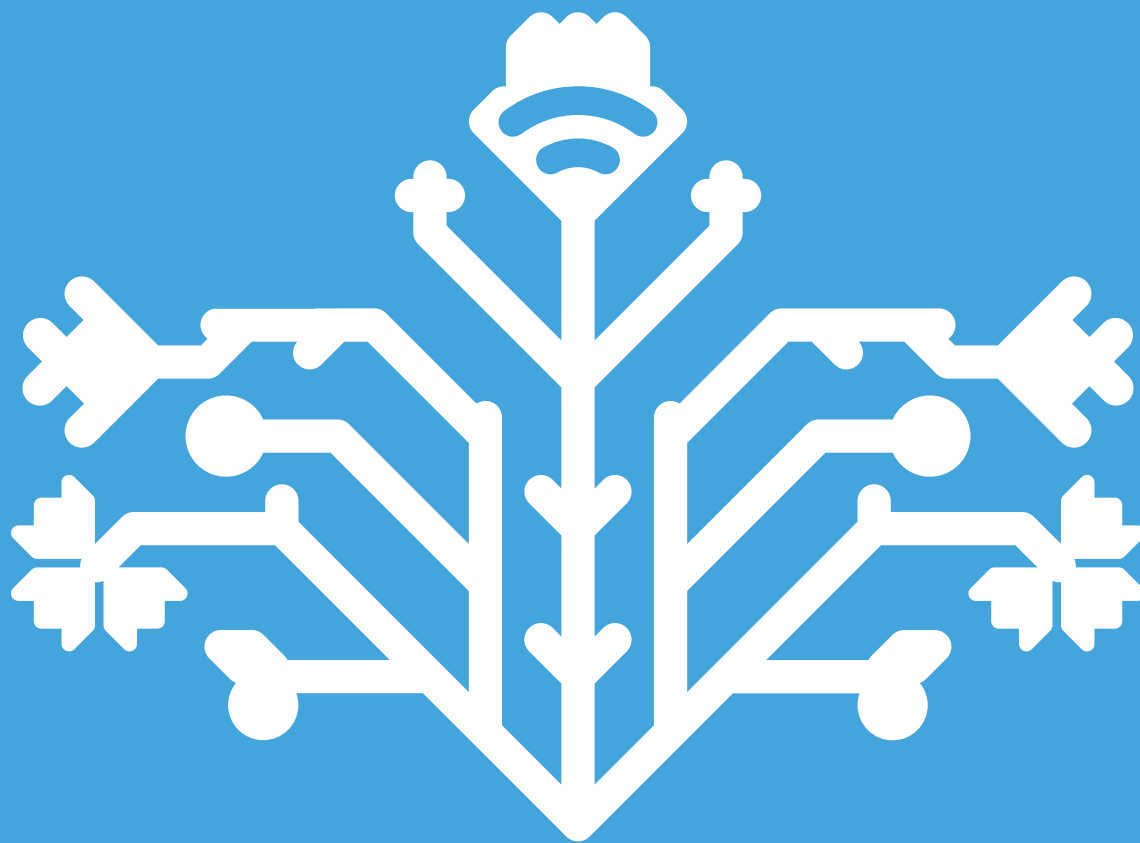
MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

unicef
pentru fiecare copil

GPE
Transforming
Education

Cadrul de Referință al Curriculumului Național

Proiect

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Cadrul de referință al Curriculumului Național urmează a fi discutat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum din cadrul Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova și aprobat prin ordinul ministerului.

Coordonatori:

Valentina OLARU, doctor în științe pedagogice, secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării
Ana ȚÎBULEAC, doctor în pedagogie, lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Autori:

Viorica ANDRIȚCHI, profesor universitar, doctor habilitat în pedagogie, autor politici educaționale, director Institutul Național pentru Educație și Leadership

Anatol GREMALSCHI, profesor universitar, doctor habilitat în științe tehnice, director de programe la Institutul de Politici Publice

Mariana MARIN, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, președinta Asociației Generale a Învățătorilor, director Revista „Învățătorul Modern”

Nadejda VELIȘCO, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, autor de politici educaționale și manuale

Ana ȚÎBULEAC, doctor în pedagogie, lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Redactor:

Larisa Eršov

Cadrul de referință al Curriculumului Național este elaborat cu sprijinul Fondului Națiunilor Unite pentru Copii, cu suportul financiar al Parteneriatului Global pentru Educație.

CUPRINS

Mesajul Ministrului Educației și Cercetării	3
Scopul și destinația documentului	4
Viziunea și misiunea Curriculumului Național.....	6
Sistemul de valori	7
Sistemul de competențe	10
Profilul de formare al absolventului/ absolventei	13
Finalitățile învățământului general	18
Documentele curriculare	24
Principiile dezvoltării curriculare	24
Temele cross-curriculare	25
Noile educații	28
Curriculum de nouă generație	30
Planul-cadru de învățământ	33
Manualele și ghidurile metodologice	36
Implementarea Curriculumului Național	37
Noile produse curriculare: digitizare și platforme inovatoare	37
Principiile învățării	39
Mediile de învățare și alocarea timpului	40
Evaluarea rezultatelor învățării: cadrul general de referință	43
Aspecte manageriale de implementare	45
Monitorizarea implementării Curriculumului Național	47
Anexă	49
Profilul de formare al absolventului/ absolventei	52

Mesajul Ministrului Educației și Cercetării

Oferirea unei educații de calitate este o prioritate pentru Guvernul Republicii Moldova. Acest nou cadru de referință pentru Curriculumul Național, denumit *Un curriculum axat pe valori pentru învățare autentică*, reprezintă o dezvoltare entuzi-

astă și istorică în învățământul general din Republica Moldova, care va asigura oferirea celor mai bune metode de predare și învățare pentru elevii noștri. Începând cu 2025, toate școlile din țară vor utiliza acest cadru pentru a planifica ce vor preda în curricula școlare, de la clasele primare până în clasa a 12-a.

Noul cadru de referință stabilește clar ceea ce comunitatea din țara noastră consideră esențial ca toți elevii să învețe și ce ne așteptăm ca toți elevii să fie capabili să facă în urma acestui învățământ. Cadrul respectiv pune bazele unor așteptări înalte privind aplicarea curriculumului în toate școlile din țară, identificând conținutul esențial care trebuie predat

copiilor și tinerilor din Republica Moldova. Titlul cadrului de referință – *Un curriculum axat pe valori pentru învățare autentică* – reflectă aspirațiile elevilor, care ne-au comunicat că își doresc ca profesorii lor să le ofere cunoștințele și abilitățile ce îi vor pregăti cel mai bine pentru viață și muncă în secolul XXI. Cu acest nou cadru, toți elevii din Republica Moldova își vor forma și vor dezvolta noi cunoștințe, abilități și valori care sunt esențiale pentru viitorul lor ca cetățeni instruiți și informați. Consultarea a fost un element-cheie al procesului de elaborare a curriculumului, condus de grupul de experți instituit de Ministerul Educației și Cercetării, ținând o reprezentare largă profesională și comunitară. Mulți profesori, elevi, părinți, reprezentanți ai mediului academic și membri ai comunităților locale au contribuit în fiecare etapă la dezvoltarea acestui cadru.

Apreciez expertiza și eforturile tuturor celor implicați în realizarea unui document atât de important pentru noi toți și le doresc mult succes tuturor directorilor și profesorilor din țara noastră în aplicarea acestui cadru în scopul îmbunătățirii continue a rezultatelor învățării pentru fiecare din elevii lor.

Ministru al Educației și Cercetării

DAN PERCIUN

Scopul și destinația documentului

Cadrul de referință al Curriculumului Național (CRCN) reprezintă documentul de politică educațională care trasează direcția strategică de dezvoltare a Curriculumului Național (planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal; curricula disciplinelor obligatorii și ale celor opționale pentru învățământul gimnazial și liceal; manualele școlare, ghidurile metodologice și alte resurse de învățare; programele pentru testările și examenele naționale) în vederea realizării idealului educațional, formării conștiinței și identității naționale, promovării valorilor general umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății.

Scopul Cadrului de referință al Curriculumului Național (în continuare – Cadrul sau CRCN) este de a oferi reperele conceptuale și metodologice pentru proiectarea, implementarea, evaluarea și dezvoltarea unor noi generații de plan-cadru, curricula, manuale școlare, ghiduri metodologice și alte resurse de învățare pentru învățământul primar, gimnazial și liceal.

Cadrul se adresează autorilor de curricula și ai programelor de examene, autorilor de manuale școlare și de alte resurse educaționale, experților și specialiștilor în domeniu, factorilor de decizie din cadrul administrației publice centrale și celei locale (Ministerul Educației și Cercetării și organele locale de specialitate în domeniul învățământului), instituțiilor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, managerilor școlari, cadrelor didactice, elevilor, părinților, precum și altor factori interesați.

CRCN fundamentează dezvoltarea Curriculumului Național, precizând:

- **sistemul de valori și principii** pe care se întemeiază procesul educațional din Republica Moldova, pentru a se alinia modelelor educaționale europene;
- **profilul de competență al absolventului/absolventei** învățământului primar, gimnazial și liceal, racordat la cerințele pieței muncii, la nevoile societății și tendințele de dezvoltare socială, economică, tehnologică la nivel național, european și global;
- **sistemul de competențe**, care consemnează așteptările societății în raport cu parcursul școlar al elevilor în ansamblul său, precum și performanțele cele mai generale care sunt atinse la finalul treptelor de școlarizare;
- **finalitățile învățământului general**, structurate în raport cu misiunea nivelurilor de învățământ, cu etapele de dezvoltare graduală a competențelor

și cu particularitățile de vârstă ale elevilor;

- **principiile și metodologia de dezvoltare a unor noi modele de plan-cadru** în vederea formării sistemului de competențe ale elevilor, inclusiv:

- **a)** stabilirea trunchiului comun de discipline școlare, complementat de componente la alegere și opționale;

- **b)** ponderarea rațională a disciplinelor pentru formarea culturii generale a elevului/ elevei și dezvoltarea potențialului propriu, a talentelor;

- **c)** corelarea resurselor temporale alocate învățării cu prioritățile educaționale ale statului, cu valențele formative ale disciplinelor școlare și interesele, potențialul, talentele elevilor;

- **d)** eficientizarea efortului cognitiv al elevului/ elevei;

- **axele transdisciplinare** relevante pentru formarea cu succes a profilului de competență al elevului/ elevei și *reconfigurarea ariilor curriculare* în cheia abordărilor cross-curriculare, prin corelarea sistemului de competențe-cheie cu axele transdisciplinare și sistemul de discipline școlare (obligatorii, opționale, la alegere);

- **metodologia de integrare intra-, inter- și transdisciplinară** (integrarea la nivel de disciplină școlară, integrarea unor discipline, introducerea unor discipline noi cu caracter interdisciplinar);

- **reperete pentru proiectarea unor noi generații de curricula disciplinare** și produse curriculare metodologice;

- **reperete pentru asigurarea flexibilității în procesul de implementare**, adaptare și *profilare a instituțiilor de învățământ*, pentru a aborda nevoile, interesele elevilor și particularitățile școlii și ale comunității;

- **cadrul metodologic pentru evaluarea calității curriculumului proiectat, implementat, evaluat**, în vederea conceptualizării unor noi direcții pentru dezvoltarea curriculară.

Cadrul de referință al Curriculumului Național pune accent pe următoarele axe valorice:

- **relevanță** pentru formarea sistemului de competențe-cheie de care elevii au nevoie pentru a învăța pe tot parcursul vieții;

- **incluziune**, centrare pe nevoile, particularitățile și interesele elevilor, oferirea sprijinului educațional individualizat și monitorizarea progresului individual în dezvoltarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor/ valorilor;

- **modernizarea** procesului educațional, creșterea motivației pentru învățare a elevilor prin valorificarea inovațiilor tehnologice, a pedagogiei

- digitale, a inteligenței artificiale și a metodelor activ-participative de predare, facilitarea *angajamentului familiei și al comunității*;
- **coerență** pe verticală și pe orizontală pentru a atinge finalitățile educaționale prin valorificarea eficientă a disciplinelor de studiu, corelarea optimă a proceselor-cheie (predarea – învățarea – evaluarea), interconexiunea învățării **formale/ nonformale/ informale** pentru dezvoltarea potențialului propriu al fiecărui elev, asigurarea deschiderii către învățare continuă;
- **flexibilitate și adaptabilitate** prin proiectarea unor trasee individualizate de învățare *formală/ nonformală/ informală*, transferul puterii de decizie școlilor, cadrelor didactice și părinților, pentru a sprijini elevii în dezvoltarea potențialului propriu;
- **sensibilitate inter- și multiculturală** în baza valorilor și tradițiilor naționale, păstrarea și dezvoltarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- **echilibrul** timpului de învățare, a efortului cognitiv al elevului/ elevei, ponderii materiilor obligatorii, opționale, la alegere, recunoscând dreptul tuturor elevilor la progres în diverse domenii ale învățării și dezvoltării;
- **integrare interdisciplinară** în baza unor discipline școlare înrudite, procese de predare – învățare – evaluare inter- și transdisciplinare, orientate spre formarea competențelor-cheie durabile;
- **autenticitate și prospectivitate**, valorificarea contextului actual și pregătirea pentru contexte de viitor, încurajarea autorilor de curriculum și manuale, a cadrelor didactice și a elevilor să exploreze probleme semnificative din viața reală, dar și să creeze contexte pentru formarea abilităților necesare pentru viitoarele piețe de muncă, inclusiv *sustenabilitatea, activismul civic, antreprenoriatul, globalizarea*.

Viziunea și misiunea Curriculumului Național

Curriculumul Național proiectează parcursul educațional al elevilor în vederea formării unor personalități cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă sistemul de competențe-cheie necesare pentru învățare pe tot parcursul vieții și participare activă la viața socială și economică, independentă de opinie și acțiune, deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

Misiunea Curriculumului Național este de a oferi fiecărui elev/ fiecărei eleve acces la o educație de înaltă calitate, incluzivă și echitabilă, care să îi dezvolte potențialul, să-l/ să o pregătească pentru a se integra în societate și a contribui la dezvoltarea acesteia, pentru a face față provocărilor viitorului, a-și asigura bunăstarea, a modela viitorul și a transforma societatea.

Sistemul de valori

Contextele sociale, economice, culturale și istorice determină sistemul educațional să încurajeze dezvoltarea holistică a elevilor printr-un șir de valori desemnate în mod explicit în curriculum, atitudinile și valorile fiind esențiale pentru dezvoltarea cunoștințelor și a abilităților.

Valorile promovate prin Curriculumul Național derivă din Constituția Republicii Moldova, Codul educației, istoria și identitatea culturală națională, precum și din valorile consacrate la nivel european și global, inclusiv cele specificate în [Busola de învățare 2030](#)¹, selectate în baza următoarelor caracteristici:

1. **Generalitatea** - trăinicia valorilor, care de-a lungul timpului și-au demonstrat importanța pentru educarea tinerei generații în Republica Moldova.
2. **Relevanța** - semnificația raportată la sistemul de valori stipulat în Constituția Republicii Moldova, Codul educației, Busola de învățare 2030.
3. **Valabilitatea** - raportată la idealul educațional și la cerințele societății, cu accent pe valorile care sunt și vor fi prețuite și acceptate de societate.
4. **Volumul** - raportat la prioritățile strategice ale sistemului educațional, finalitățile educaționale specificate în Codul educației.
5. **Gradualitatea** - raportată la semnificația pentru profilul de formare al absolventului/ absolventei.
6. **Polaritatea** - raportată la puterea de atenuare, reducere a impactului nonvalorilor.

Pentru a promova dezvoltarea holistică a copiilor/ elevilor, a păstra și cultiva respectul pentru tradițiile și identitatea culturală națională, a asigura coeziunea socială, în societatea tot mai pluralistă, în vederea asumării angajamentului față de obiectivele universale ce promovează protecția omenirii și a planetei, Curriculumul Național se axează pe formarea interconexă a următoarelor categorii de valori: *valori personale, valori sociale, valori naționale și valori general-umane*.

1. Valorile personale contribuie la constituirea identității, unicității și autenticității persoanei, a totalității convingerilor și principiilor interne care-i influențează atitudinea și comportamentul, oferindu-i claritate și încredere în luarea deciziilor. Autorii de curriculum, manuale școlare și alte resurse, precum și toți factorii educaționali își vor conjuga eforturile pentru promovarea și formarea următoarelor valori personale:

- **Demnitatea și respectul de sine:** a susține elevul/ eleva în conștientizarea propriei valori, în acceptarea de sine, tratamentul propriei persoane cu demnitate și considerație.
- **Sănătatea:** a învăța elevul/ eleva să-și prioritizeze sănătatea și starea fizică, să-și mențină echilibrul emoțional și mental.
- **Libertatea:** a conștientiza dreptul de a acționa, a gândi, a exprima opinii și convingeri fără constrângeri externe, atâta timp cât aceste acțiuni nu dăunează altora; a-și asuma autonomia personală și respectul pentru alegerile individuale.
- **Integritatea:** aderarea la un ansamblu de principii morale și etice, demonstrând corectitudine în acțiuni, indiferent de circumstanțe.
- **Responsabilitatea:** asumarea obligațiilor, deciziilor, acțiunilor și consecințelor acestora.
- **Perseverența:** a consolida aspirația constantă de a atinge cel mai înalt nivel posibil de performanță și calitate, dedicare și dorința de a progresa continuu pentru atingerea unui obiectiv, în pofida obstacolelor sau a dificultăților.

2. Valorile sociale reprezintă un sistem de norme și principii împărtășite de către membrii unei societăți pentru a menține coeziunea și armonia în societate, a garanta ordinea, stabilitatea și a reglementa comportamentele oamenilor în coexistența lor bazată de respect reciproc. Autorii de curriculum, manuale școlare și alte resurse, precum și toți factorii educaționali își vor conjuga eforturile pentru promovarea și formarea valorilor sociale:

- **Demnitatea:** umană și respectul față de alții: recunoașterea și respectarea valorii intrinseci a fiecărei persoane, dreptului fiecăruia de a fi tratat cu respect și considerație, indiferent de statutul social, originile sau circumstanțele personale.
- **Dreptatea:** manifestarea imparțialității în tratamentul tuturor persoanelor; respectarea regulilor și principiilor morale pentru a asigura tratamentul corect și echitabil al fiecărei persoane.
- **Democrația:** participarea la procesul decizional, protejând libertățile și drepturile fundamentale ale concetățenilor.

¹ OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Note.

- **Echitatea:** asigurarea unui tratament corect și just pentru toți, excluderea inegalităților existente și oferirea unor șanse egale tuturor.
- **Egalitatea (inclusiv de gen):** oferirea oportunităților egale, eliminarea discriminărilor, tratamentul egal, recunoașterea și respectarea drepturilor tuturor persoanelor indiferent de sex sau gen.
- **Toleranța:** acceptarea și respectarea diversității de opinii, credințe, culturi și stiluri de viață, fără a impune altora propriile convingeri; conviețuirea pașnică și înțelegerea reciprocă în contextul diferențelor culturale și personale.
- **Onestitatea:** a menține standarde etice în toate acțiunile și relațiile; a evita minciuna și falsul, a fi sincer și transparent în toate interacțiunile și comunicările.
- **Compassiunea:** preocupare sinceră pentru starea de bine a celorlalți; compasiune, sprijin, înțelegere, empatie și grijă față de nevoile altora.
- **Activism civic:** implicare activă în viața comunității, a societății, participare la procesele democratice prin asumarea unui rol pozitiv și constructiv; respect pentru drepturile și responsabilitățile civice.
- **Solidaritatea:** unitate și sprijin reciproc între membrii unei comunități sau unui grup; implicare în acțiuni colective și ajutor pentru a depăși dificultățile și provocările, promovând binele comun și coeziunea socială.

3. Valorile naționale reprezintă un sistem de principii, credințe și idealuri ce reflectă identitatea, cultura și istoria neamului, contribuie la coeziunea națională, la amplificarea sentimentului de mândrie și de apartenență la țara sa. Autorii de curriculum, manuale școlare și alte resurse, precum și toți factorii educaționali vor direcționa procesul educațional pentru promovarea și formarea valorilor naționale:

- **Unitatea și identitatea:** aprecierea și promovarea culturii, tradițiilor și obiceiurilor strămoșești.
- **Respectul pentru limba română, tradiții și cultura națională:** aprecierea și protejarea limbii române, a tradițiilor și patrimoniului cultural, promovarea și conservarea elementelor esențiale ale identității naționale.
- **Diversitatea și dialogul cultural:** aprecierea și respectarea diferitelor culturi, tradiții și perspective, promovarea schimbului de idei și experiențe între diferite grupuri, contribuind la îmbogățirea și înțelegerea reciprocă.
- **Patriotismul:** cultivarea sentimentului de mândrie, respect și loialitate față de propria țară, inclusiv susținerea și promovarea intereselor naționale; angajament față de binele comun și respect pentru simbolurile naționale și valorile fundamentale ale țării.

4. Valorile general-umane ghidează comportamentul și relațiile dintre oameni, indiferent de cultură, religie sau context geografic, promovând respectul, înțelegerea și colaborarea la nivel personal, național, european și global. Autorii de curriculum, manuale școlare și alte resurse, precum și toți factorii educaționali vor susține elevii în procesul de interiorizare a valorilor general-umane:

- **Pacea:** menținerea armoniei între oameni și națiuni, soluționarea disputelor prin dialog și înțelegere, promovând stabilitatea și coexistența pașnică.
- **Adevărul:** conformitatea cu realitatea și faptele obiective, având la bază onestitatea și exactitatea informațiilor, transparență, sinceritate, integritate în prezentarea și acceptarea faptelor, fără distorsionări și falsuri.
- **Binele:** contribuția la bunăstarea și fericirea celorlalți, altruism, generozitate și dorința de a promova succesul altora.
- **Frumosul:** aprecierea și căutarea esteticii și armoniei în artă, natură și experiențele cotidiene; aprecierea aspectelor plăcute, inspiratoare și elevate ale vieții și ale mediului înconjurător.
- **Mentalitatea globală:** perspectiva de a gândi și a acționa într-un context internațional, înțelegerea și respectarea diferențelor culturale, colaborarea internațională și responsabilitatea pentru problemele globale.

Sistemul de valori este integrat în toate nivelurile curriculumului – de la profilul absolventului/ absolventei, sistemul de competențe, finalități, până la modalitățile concrete în care vor fi interiorizate în procesul educațional și exteriorizate/observate prin atitudini/comportamente valorice ale elevilor în școală și în viața cotidiană.

Autorii de curriculum vor decide asupra sistemului de valori specifice curriculumului la o disciplină școlară în baza următoarelor **criterii**:

- gradul de **relevanță** a valorilor/ atitudinilor pentru competențele-cheie și noile competențe (Busola de învățare 2030) aferente disciplinei;
- **esența/ semnificația** valorii/ atitudinii în raport cu specificul domeniului de cunoaștere, concepția disciplinei;
- gradul de **pertinență** a valorilor/ atitudinilor în raport cu competențele specifice;
- **corelația/ interconexiunea** valorilor cu celelalte componente ale competențelor specifice (cunoștințele și capacitățile specifice);
- **impactul** pentru rezultatele școlare și sociale, pentru starea de bine a elevilor, obținute prin formarea valorilor/ atitudinilor.

- Valorile sunt centrale în configurația personalității, orientând judecățile, atitudinile și comportamentul. *Valorile se exprimă prin atitudini*, ce intervin în modelarea personalității din perspectivă instrumentală, de protecție a imaginii de sine, de exprimare a valorilor personale, de sistematizare a stimulilor sociali exteriori.

În procesul de dezvoltare și implementare a curriculumului la disciplină se ține de cont de *particularitățile formării atitudinilor*:

- formarea și dezvoltarea atitudinilor depinde de gradul lor de organizare, structurare, profunzime, intensitate și extensie, de interacțiunea lor funcțională;

formarea atitudinilor respectă consecutivitatea acțiunilor pedagogice: **a)** *punerea problemei/ cunoașterea ideilor, faptelor*; **b)** *formarea noilor atitudini*; **c)** *exersarea, sistematizarea*; **d)** *consolidarea noilor atitudini*;

- unele valori sunt „prinse”, „căutate” și „aspirate” mai degrabă decât direct „predate”, respectiv, *cum este* (comportamentul) factorul educațional (profesorul/ părintele/ semenii) se consideră mai important decât *ceea ce spune* acesta în materie de valori;
- respectarea și reflectarea vocii elevilor personalizează procesul de formare a atitudinilor, conferă valoare și semnificație individuală;
- păstrarea integrității conținutului disciplinei și abordarea adecvată a valorilor în contexte concrete de învățare, specifice disciplinelor școlare;
- școlile/ cadrele didactice necesită pregătire și sprijin pentru a reconcilia tensiunile și dilemele posibile în raport cu formarea unor anumite atitudini;
- școlile/ cadrele didactice diminuează riscurile ce țin de promovarea nonvalorilor.

Sistemul de competențe

În Curriculumul Național, semnificația termenului *competență* va fi cea statuată în Codul educației, actualizată în conformitate cu recomandările Consiliului Uniunii Europene, Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și Summitului „Transformarea educației 2022”.

Competența reprezintă un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori formate și dezvoltate prin învățare.

În această definiție, *cunoștințele* reprezintă un ansamblu de informații factuale, conceptuale, procedurale; idei, teorii validate și care sprijină înțelegerea unei discipline sau a unui domeniu de cunoaștere. *Abilitățile* reprezintă utilizarea cunoașterii existente în vederea obținerii unor rezultate. *Atitudinile și valorile* descriu modalitățile de raportare la idei, persoane sau situații.

Reprezentarea grafică a conceptului de competență este prezentată în figura 1.

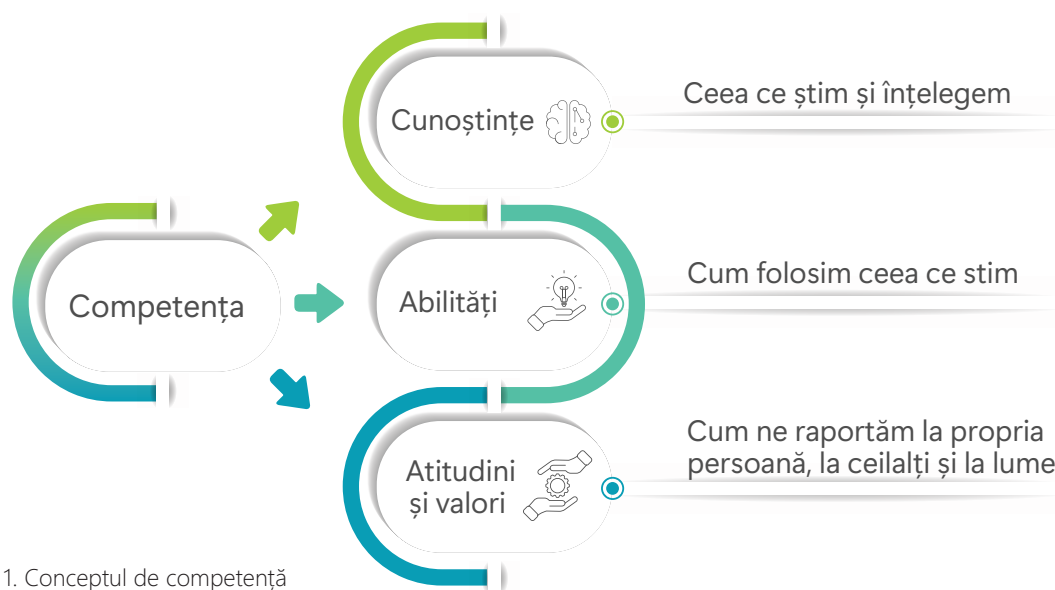

Figura 1. Conceptul de competență

La baza sistemului de competențe școlare ale Curriculumului Național se vor afla competențele-cheie, recomandate de Consiliul Uniunii Europene, și noile competențe, determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane.

Competențele-cheie reprezintă elementele fundamentale al dezvoltării curriculare. Competențele-cheie ce vor fi formate și dezvoltate în învățământul general sunt cele statuate în Codul educației:

1. Competențe de alfabetizare
2. Competențe de multilingvism
3. Competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii
4. Competențe digitale
5. Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți
6. Competențe civice
7. Competențe antreprenoriale
8. Competențe de sensibilizare și expresie culturală

Pentru a face față provocărilor secolului 21, competențele-cheie vor fi extinse și aprofundate prin integrarea organică în sistemul de competențe al Curriculumului Național a *noilor competențe*, statuate în:

- *Busola învățării 2030*;
- Cadrul european de competențe în materie de durabilitate (GreenComp);
- Cadrul european pentru competența digitală a cetățenilor (DigComp);
- Cadrul de competențe de inteligență artificială pentru elevi.

Competențele statuate în „Busola învățării 2030”

Busola învățării 2030 (OECD) pune accentul pe creșterea atractivității științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii, artelor digitale, pe dezvoltarea creativității și a spiritului de inițiativă al elevilor. Competențele recomandate de *Busola învățării 2030* sunt:

a) *Competențele-nucleu*, care reprezintă baza noilor competențe cerute de societatea viitorului. În contextul Republicii Moldova, competențele-nucleu sunt, în mare parte, cele statuate în recomandările Consiliului Uniunii Europene.

b) *Competențele transformatoare*, ce includ competențele necesare elevilor pentru a contribui și pentru a prospera în societatea viitorului: crearea de noi valori, reconcilierea tensiunilor și a dilemelor, asumarea responsabilității.

c) *Proactivismul* - capacitatea elevului/ elevei de a fi agent al schimbării. Curriculumul Național capacitează elevii să poată stabili un scop, să reflecteze asupra propriilor acțiuni și a consecințelor acestora, să acționeze responsabil pentru a atinge scopul preconizat.

d) *Valorificare practică a cunoștințelor*, care constă în abordarea practică a cunoștințelor disciplinare prin integrarea, înțelegerea, interpretarea și aplicarea acestora în diverse situații. În acest scop, elevii efectuează experimente și îndeplinesc anumite sarcini, întâlnite frecvent în viața reală.

Competențe în materie de durabilitate

Competențele recomandate de Cadrul european de competențe în materie de durabilitate (GreenComp) sunt grupate în următoarele domenii:

1. Adoptarea valorilor durabilității.
2. Acceptarea complexității în materie de durabilitate.
3. Conceperea unor scenarii viitoare durabile.
4. Luarea măsurilor pentru asigurarea durabilității.

Competențele digitale ale cetățenilor

Cadrul european pentru competența digitală a cetățenilor (DigComp) grupează competențele digitale în următoarele domenii:

1. Alfabetizarea în domeniul informației și al datelor.
2. Comunicarea și colaborarea.
3. Crearea conținutului digital.
4. Siguranța.
5. Soluționarea problemelor.

Competențe în domeniul inteligenței artificiale (IA)

Curriculumul Național statuează formarea și dezvoltarea competențelor propuse în Cadrul de competențe de inteligență artificială pentru elevi, elaborat sub egida UNESCO. Aceste competențe sunt grupate pe patru dimensiuni:

1. Mentalitatea centrată pe om.
2. Etica inteligenței artificiale.
3. Tehnici și aplicații de inteligență artificială.
4. Proiectarea sistemului de inteligență artificială.

Curriculumul Național prevede formarea și dezvoltarea competențelor în domeniul IA conform următoarelor niveluri de progres: Înțelegere, Aplicare și Creare.

În Curriculumul Național pentru învățământul general, competențele-cheie, recomandate de Consiliul Uniunii Europene, sunt extinse prin includerea unor competențe noi, determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane. La integrarea noilor competențe în Curriculumul Național se ține cont de faptul că competențele-cheie reprezintă nucleul profilului de formare, iar noile competențe determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane reprezintă o dezvoltare a acestora, unii din descriptorii de competență regăsindu-se atât în cazul competențelor-cheie, cât și în cazul noilor competențe (figura 2).

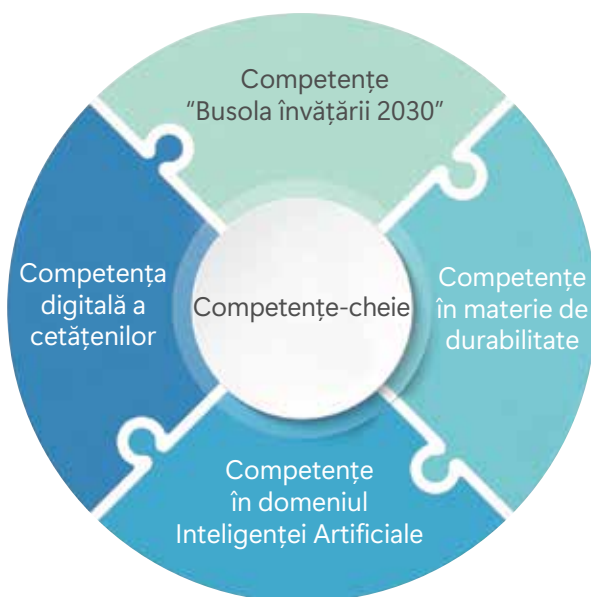

Figura 2. Relația dintre competențele-cheie și noile competențe determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane

Categoriile de competențe din Curriculumul Național

Curricula disciplinare și celelalte produse curriculare se bazează pe următoarele categorii de competențe:

1. Competențe-cheie.
 2. Noile competențe, determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane.
 3. Competențe specifice disciplinei.
 4. Unități de competență.
 5. Finalități ale învățării pe clase.
- Competențele-cheie vor fi cele propuse în recomandările Consiliului Uniunii Europene și statuate în Codul educației.
 - Noile competențe reprezintă o extindere a competențelor-cheie și vor include competențele statuate în Busola Învățării 2030, Cadrul european de competențe în materie de durabilitate, Cadrul european pentru competența digitală a cetățenilor și Competențele UNESCO în domeniul inteligenței artificiale.
 - Competențele specifice disciplinei derivă din competențele-cheie și din noile competențe. Ele sunt formate și dezvoltate pe întreaga perioadă de studiere a disciplinei în cauză, concentrându-se pe domeniile cunoașterii și ale vieții umane, specifice disciplinei respective.
 - Unitățile de competență sunt elemente constitutive ale competențelor, reprezentând etape în formarea și dezvoltarea competențelor specifice. Unitățile de competență sunt formate și dezvoltate la fiecare disciplină pe parcursul unei unități de învățare/ unui an școlar pe fiecare nivel de clasă.
 - Finalitățile învățării pe nivele de clasă statuează rezultatele învățării ce trebuie atinse în perioada unui an școlar și servesc ca bază pentru elaborarea instrumentarului de evaluare a nivelului de stăpânire de către elevi a competențelor specifice disciplinei respective.

Categoriile de competențe din Curriculumul Național sunt prezentate în figura 3.

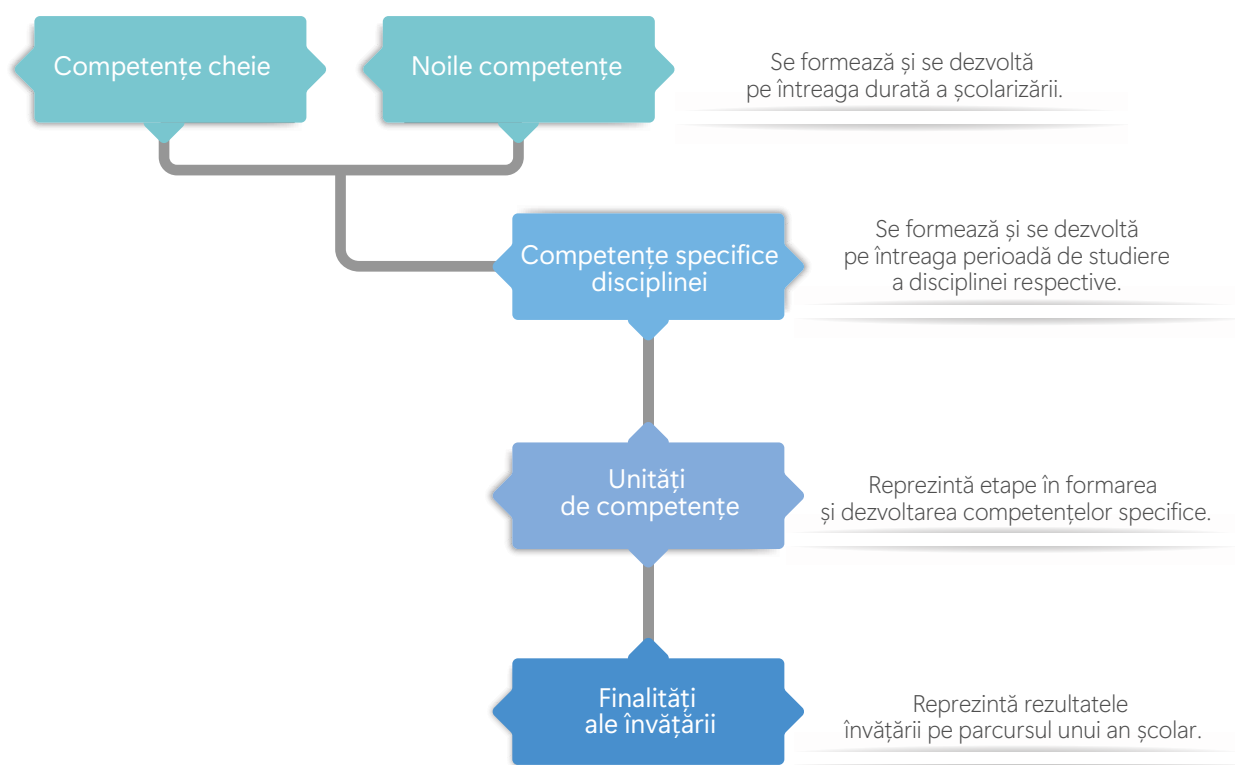

Figura 3. Categoriile de competențe din Curriculumul Național

Profilul de formare al absolventului/ absolventei

Profilul de formare al absolventului/ absolventei este o componentă reglatoare a Curriculumului Național, un referențial pentru proiectarea, implementarea și evaluarea acestuia. Profilul dat indică nivelurile preconizate în dobândirea competențelor în funcție de stadiile de dezvoltare a elevilor.

Profilul de formare al absolventului/ absolventei reprezintă un concept structurat, ce reflectă așteptările față de absolvenții nivelurilor de învățământ general – primar, gimnazial, liceal – și se caracterizează prin următoarele:

- este fundamentat pe competențele-cheie și descriptorii de nivel pentru învățământul primar, gimnazial și liceal;
- include un ansamblu de atribute prioritare și descriptori pentru fiecare dintre nivelurile obligatorii din învățământul general;
- are la bază principii interconectate ce servesc drept piloni în construirea unui fundament solid pentru educația copiilor/ elevilor;
- reprezintă un cadru comun care orientează elevii spre o dezvoltare diferită, în ritm propriu, iar cadrul didactic și școala sunt chemați de a transpune profilul în practica educațională, în acord cu nevoile, interesele, potențialul și opțiunile elevilor.

Competențele-cheie cu caracter transversal se aplică într-o varietate de contexte și într-o multitudine de combinații, se interconectează și se întrepătrund astfel încât elementele componente ale unora dintre competențe sprijină dezvoltarea elementelor altor competențe. Abilități precum gândirea critică, rezolvarea problemelor, negocierea, creativitatea, abilitățile analitice și interculturale sunt incluse în ansamblul competențelor-cheie.

Profilul absolventului/ absolventei funcționează ca un nucleu ce fundamentează, influențează și orientează Curriculumul Național din perspectiva imediată a documentelor reglatoare, a planurilor-cadru de învățământ și a curriculumului școlar, precum:

- planurile-cadru de învățământ și curriculumul școlar sunt corelate cu profilul absolventului/ absolventei pentru asigurarea coerenței acestuia;
- curriculumul implementat: activitățile de învățare generează experiențe de învățare prin care sunt formate și dezvoltate continuu competențele considerate esențiale pentru reușita școlară și personală, în acord cu specificul fiecărui nivel de învățământ și cu nevoile și interesele elevilor;
- evaluarea rezultatelor învățării: domeniile de dezvoltare și competențele-cheie, inclusiv atributele prioritare din profilul absolventului/ absolventei, reprezintă repere în procesul de evaluare;
- evaluarea presupune un proces holistic, care ia în considerare progresul elevilor în planul învățării și al dezvoltării personale;
- școala promovează și susține realizarea profilului absolventului/absolventei prin strategiile de dezvoltare organizațională, prin managementul educațional/ de curriculum și prin propria cultură organizațională.

Profilul de formare se prezintă la finalul diferitelor niveluri de studiu astfel:

- profilul de formare al elevului/elevei la finalul învățământului primar, construit pe baza descriptivului nivelului elementar de dobândire a competențelor-cheie;
- profilul de formare al elevului/elevei la finalul învățământului obligatoriu (gimnazial), construit pe baza descriptivului nivelului funcțional de dobândire a competențelor-cheie;
- profilul de formare al absolventului/ absolventei de învățământ liceal, construit pe baza descriptivului nivelului dezvoltat de dobândire a competențelor-cheie.
- Profilurile de formare sunt în corelare cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED) și Cadrul Național al Calificărilor (figura 4).

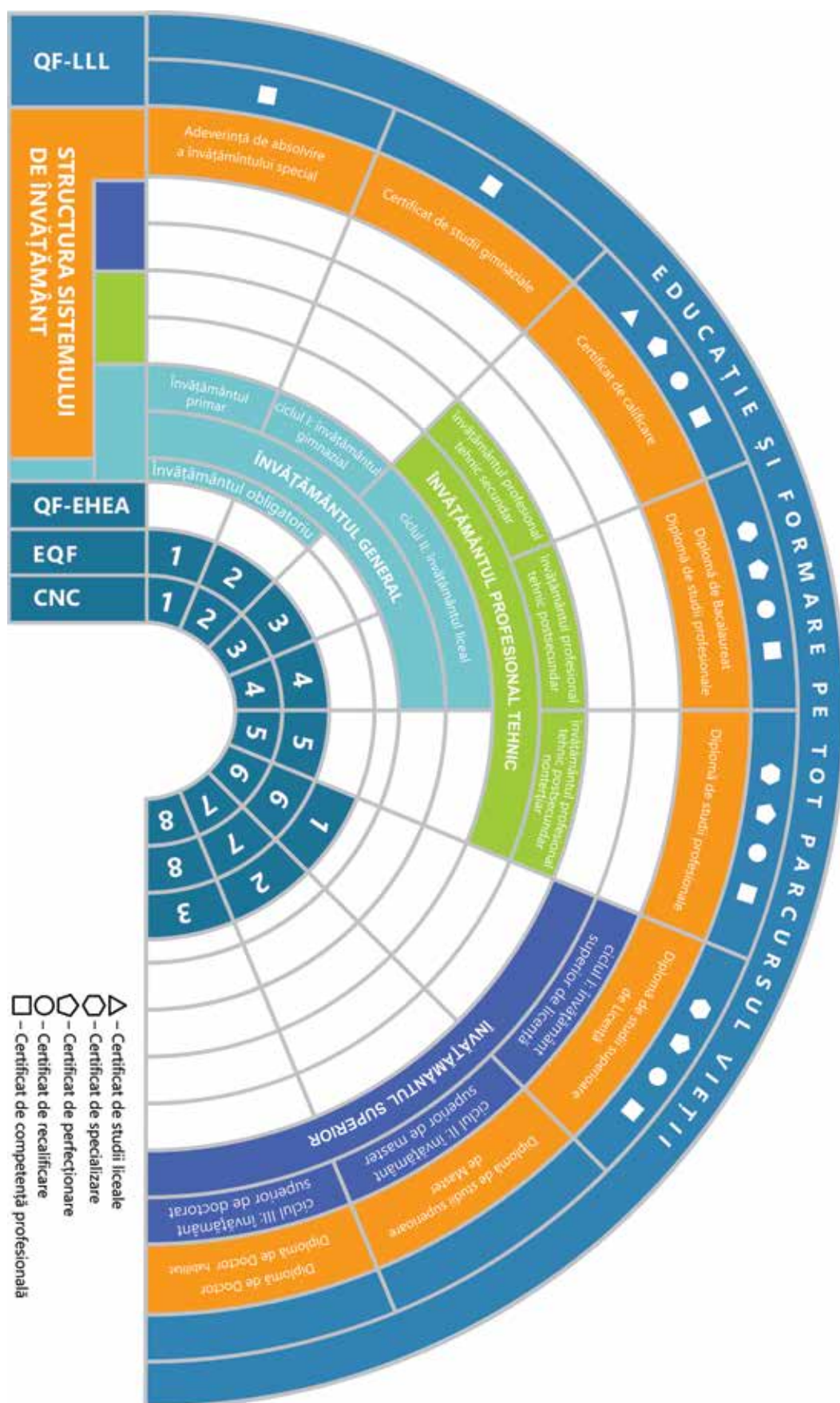

Figura 4. Cadrul Național al Calificărilor

Atributele generice ale profilului de formare al absolventului/ absolventei, corelate cu sistemul de competențe și cadrul valoric și comportamental, se prezintă în matricea respectivă și sunt prezentate în figura 5.

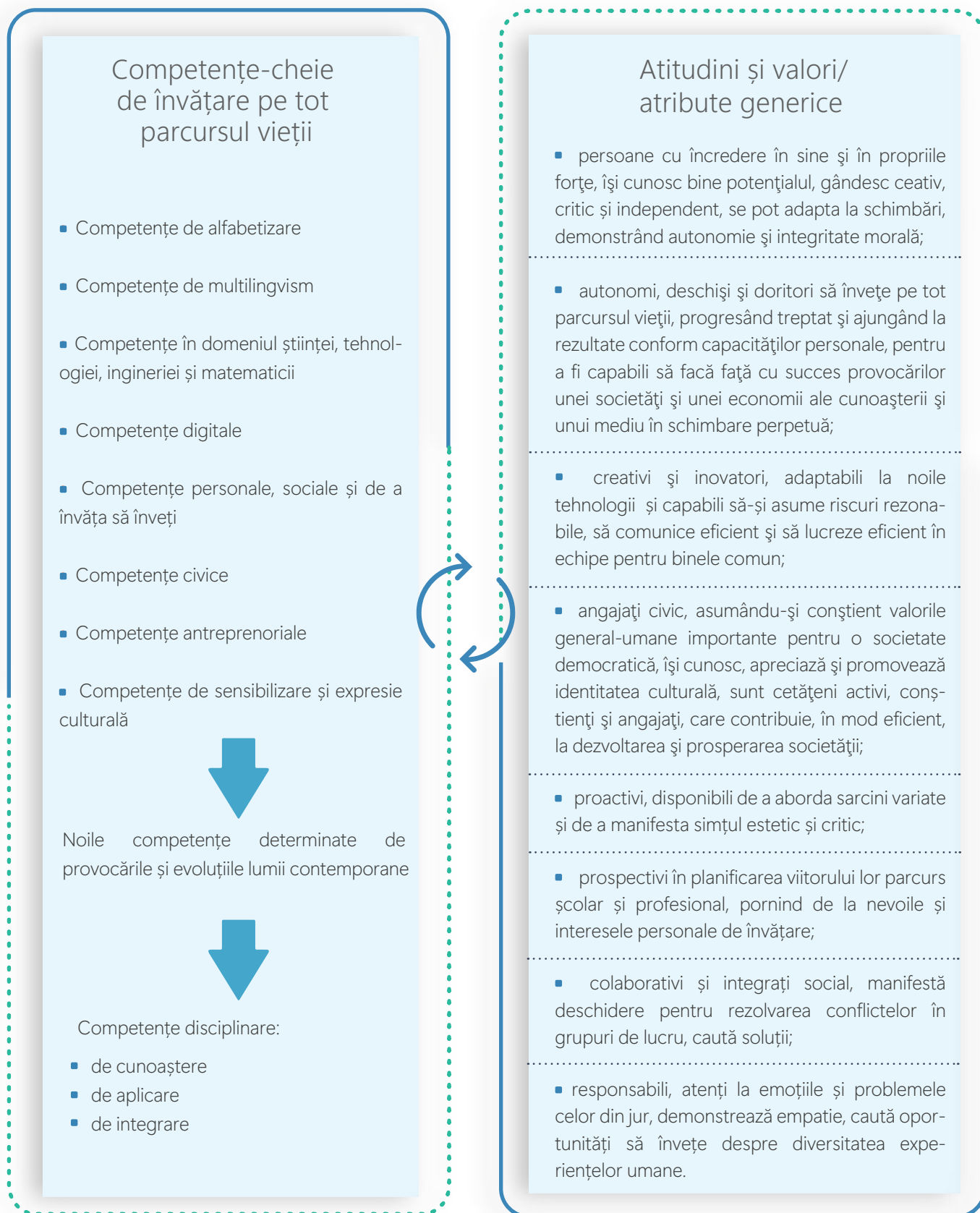

Figura 5. Profilul de formare al absolventului/ absolventei pentru învățământul primar, gimnazial și liceal

Profilul de formare, la încheierea diferitelor niveluri de studii, este o expresie a competențelor-cheie, competențelor transversale și competențelor specifice disciplinelor școlare (figura 6).

Figura 6. Profilul de formare al absolventului/ absolventei

Profilul de formare al absolventului/ absolventei este un document destinat în primul rând autorilor de curriculum, argumentând proiectarea unui curriculum din perspectiva directă a elementelor ce reglementează activitatea cadrelor didactice din învățământul general: planuri-cadru de învățământ, curriculum școlar și standarde de învățare de referință.

Profilul de formare al absolventului/ absolventei se adresează totodată diversilor actori educaționali (cadre didactice, elevi, părinți/tutori), instituțiilor de învățământ și comunității în ansamblu, și anume:

cadrele didactice folosesc profilul pentru:

- proiectarea unor activități de învățare care să contribuie la dezvoltarea competențelor;

- crearea și/ sau utilizarea unor resurse de învățare adecvate dezvoltării competențelor și aplicării acestora în contexte reale de viață;
- crearea diferitelor contexte care să implice elevii în exerciții de reflecție asupra viitorului lor;

elevii folosesc profilul pentru:

- stabilirea obiectivelor pentru propria învățare și dezvoltare personală ca un ghid;
- reflectarea asupra propriei învățări și asupra rezultatelor învățării, fiind sprijiniți în luarea celor mai bune decizii pentru atingerea obiectivelor stabilite;

părinții/ tutorii folosesc profilul pentru:

- inițierea unor discuții constructive și echilibrate cu copiii lor și cu actorii educaționali referitoare la învățare, la parcursul lor școlar și profesional;
- identificarea nevoilor copiilor și orientarea eforturilor acestora pentru valorificarea potențialului lor de dezvoltare;
- sprijinirea inițiativelor și a proiectelor personale ale copiilor în contexte variate, nonformale și informale.

comunitatea folosește profilul respectiv pentru:

- inițierea/ sprijinirea unor activități/ proiecte care încurajează copiii și tinerii să utilizeze competențele dobândite, inclusiv în beneficiul comunității;
- implicarea activă a copiilor și a tinerilor în evenimente educaționale, sociale și culturale locale, precum și în activități ale diferitelor instituții/ organizații/ agenți economici din localitate.
- Astfel, comunitatea devine un spațiu educațional extins, oferind un mediu de învățare dinamic și interactiv, care sprijină integrarea cunoștințelor și dezvoltarea competențelor în contexte concrete.

Finalitățile învățământului general

Finalitățile educației reprezintă un sistem de scopuri, obiective, rezultate așteptate, pe care și le asumă sistemul educațional în raport cu formarea personalității. În procesul de proiectare, implementare și evaluare a curriculumului școlar se ia drept reper finalitățile *macrostructurale* (idealul educațional, finalitățile educaționale generale, profilul de formare al absolventului/absolventei, finalitățile educaționale pe niveluri de învățământ) și cele *microstructurale* (finalitățile educaționale pe discipline de studiu și pe clase).

Finalitățile macrostructurale:

a) Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă un sistem de competențe necesare pentru angajarea pe piața muncii, independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

b) Finalitățile educaționale generale:

- **(b¹)** Educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini/valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică.
- **(b²)** Educația urmărește formarea competențelor-cheie.

c) Profilul de formare al absolventului/ absolventei descrie rezultatele așteptate, în termeni de competențe-cheie, ce urmează a fi formate pe parcursul unui nivel de învățământ: *nivelul 0 (educația timpurie)*, *nivelul 1 (învățământul primar)*, *nivelul 2 (învățământul gimnazial)*, *nivelul 3 (învățământul liceal)*.

d) Finalitățile educaționale pe niveluri de învățământ descriu rezultatele educaționale pe niveluri de învățământ și constituie un reper pentru proiectarea finalităților educaționale pe discipline de studiu.

În procesul de structurare a finalităților educaționale pe discipline de studiu, autorii de curriculum vor lua în calcul raportul dintre:

- *nivelul de învățământ* (nivelul 0 – educația timpurie, nivelul 1 – învățământul primar, nivelul 2 – învățământul gimnazial, nivelul 3 – învățământul liceal);
- *nivelul de dezvoltare a competențelor-cheie* (nivelul elementar, nivelul funcțional, nivelul dezvoltat);
- *ciclul curricular* (achiziții fundamentale; dezvoltarea achizițiilor fundamentale, observare și orientare; aprofundare și specializare);
- *disciplina, clasa/particularitățile de vârstă ale elevilor*.

Niveluri de învățământ (ISCED)	Nivelul 0 (educație timpurie)				Nivelul 1 (învățământ primar)				Nivelul 2 (învățământ gimnazial)				Nivelul 3 (învățământ liceal)		
Nivel de dezvoltare competențe-cheie	Nivel elementar al competențelor- cheie								Nivel funcțional al competențelor-cheie				Nivel dezvoltat al competențelor-cheie		
Ciclul curricular	Achiziții fundamentale				Dezvoltarea Achizițiilor fundamentale				Observare și orientare			Aprofundare și specializare			
Clasa	Antepreșcolar	Preșcolar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	IX	XI	XII	

Tabelul 1. Niveluri de dezvoltare a competențelor

Finalitățile învățământului primar

Misiunea învățământului primar este de a forma elevul/ eleva ca personalitate liberă, creativă și de a dezvolta competențele necesare continuării studiilor în învățământul gimnazial.

Învățământul primar presupune formarea la nivel elementar a competențelor-cheie, cu accent pe achizițiile fundamentale (cunoștințe generale de bază, abilități de bază necesare pentru a realiza sarcini simple, studiul sub supraveghere directă, într-un context bine structurat).

Finalitățile învățământului primar sunt reflectate în tabelul 2.

³ Recomandarea Consiliului UE din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01)

Finalități	Descriptori
Abilități cognitive fundamentale, atitudini pozitive față de învățare	La finalul învățământului primar, elevii vor demonstra: ▪ lectură, scriere, înțelegere a unui text, exprimare clară, concisă a ideilor; ▪ cunoștințe și abilități matematice (operații aritmetice, înțelegerea conceptelor geometrice de bază); ▪ cunoștințe despre fenomenele științifice fundamentale și principiile care guvernează mediul înconjurător; ▪ observarea și investigarea fenomenelor naturale, curiozitate științifică; ▪ utilizarea creativă a tehnologiilor digitale pentru a explora informații, a rezolva probleme, a crea proiecte; ▪ atitudini pozitive față de învățare (interes cognitiv, participare activă la activitățile școlare, dorință de a învăța).
Identitate personală, etnică, lingvistică și culturală consolidată, comportament civic, etic și moral	▪ cunoașterea propriei identități; ▪ înțelegerea valorilor fundamentale ale familiei, comunității; ▪ exprimarea respectuoasă a opiniilor, acceptarea diversității opiniilor și a experiențelor; ▪ respectarea drepturilor și responsabilităților ca membri ai familiei, ai comunității; ▪ înțelegerea importanței și respectarea regulilor și normelor sociale; ▪ comportament etic și moral, bazat pe onestitate, respect, toleranță și empatie; ▪ protecția mediului înconjurător, competențe privind dezvoltarea durabilă la nivel elementar (reciclare, economisirea apei, protejarea resurselor naturale).
Abilități, personale, emoționale și sociale	▪ comunicare clară, eficientă cu semenii, colegii, cadrele didactice; ▪ abilități de colaborare, înțelegere reciprocă, lucru în grup/ echipă; ▪ navigare pe internet, înțelegerea regulilor de bază ale comunicării și siguranței online; ▪ empatie, acceptare și respect pentru diversitate (lingvistică, culturală, etnică, socială); ▪ abilități de soluționare a dilemelor, rezolvare pașnică a tensiunilor; ▪ conștientizarea și gestionarea propriilor emoții.
Gândire critică și creativă	▪ curiozitate și dorință de a învăța (a formula întrebări, a cerceta și a explora teme din diverse domenii de activitate), gândire critică și imaginație; ▪ realizarea conexiunii între diverse domenii ale cunoașterii, aplicare creativă a cunoștințelor, identificare a soluțiilor originale pentru diverse situații/ probleme.
Autonomie, responsabilitate și mod sănătos de viață	▪ independență în activitățile de învățare, gestionarea timpului, abilități de autoevaluare; ▪ asumarea responsabilităților (realizarea temelor, respectarea termenelor, organizarea propriei activități, inclusiv de învățare); ▪ autoîngrijire, igienă personală; ▪ coordonare motorie (abilități de motricitate fină și grosieră); ▪ mod sănătos de viață (alimentație sănătoasă, igienă personală, activitate fizică zilnică).

Tabelul 2. Finalitățile învățământului primar

Finalitățile învățământului gimnazial

Misiunea învățământului gimnazial este de a contribui la formarea unei personalități libere și creative prin asigurarea dezvoltării competențelor elevilor, precum și prin consilierea și orientarea acestora în determinarea traseului individual optim către învățământul liceal, profesional tehnic secundar sau profesional tehnic postsecundar.

Învățământul gimnazial pune accent pe formarea la nivelul funcțional a competențelor-cheie, dezvoltarea achizițiilor fundamentale, de observare și orientare (cunoștințe factice de bază în domeniile de studiu; abilități cognitive și practice de bază, necesare pentru

utilizarea informațiilor relevante în scopul executării sarcinilor și rezolvării problemelor prin aplicarea unor reguli și instrumente simple; munca sau studiul sub supraveghere, cu un anumit grad de autonomie).

Finalitățile învățământului gimnazial sunt esențiale pentru pregătirea elevilor pentru tranziția către învățământul liceal și pentru dezvoltarea sistemului de competențe dobândite în învățământul primar, consolidarea abilităților de gândire critică, de rezolvare a problemelor, a abilităților sociale și formarea atitudinii etice și civice.

Finalitățile învățământului gimnazial sunt reflectate în tabelul 3.

Finalități	Descriptori
Competențe cognitive consolidate, atitudini pozitive față de învățare	La finalul învățământului gimnazial, elevii vor demonstra: - cunoștințe fundamentale, înțelegere a conceptelor din diverse domenii (matematică, științe, limbă și literatură română, istorie și geografie, limbi străine etc.) și aplicarea lor în varii contexte; - cunoștințe și abilități matematice și științifice (cunoașterea și aplicarea conceptelor matematice și științifice pentru a rezolva diverse probleme); - gândire critică (aplicarea metodelor logice pentru a rezolva diverse probleme interdisciplinare, analiză critică a informațiilor, argumentare și susținere a opiniilor, distincția informației din diferite surse); - utilizarea diverselor instrumente digitale pentru a crea conținuturi și a rezolva probleme la diverse discipline școlare; - atitudine pozitivă față de educație, organizarea studiului individual, motivație intrinsecă de a învăța; - abilități de autorefecție asupra propriilor realizări, stabilirea obiectivelor de îmbunătățire a performanțelor academice și personale.
Competențe de comunicare Competențe personale, emoționale, sociale	- abilități de comunicare verbală și scrisă, exprimare clară și coerentă a ideilor atât în discuții, cât și în comunicarea scrisă (redactarea unor texte argumentate); - abilități de argumentare și persuasiune (argumentarea corectă și logică pentru a susține un punct de vedere într-un mod rațional și convingător); - abilități de lucru în grup/echipă (colaborare în grupuri, lucru împreună pentru a atinge un obiectiv comun, împărtășire a opiniilor într-un mod respectuos, bazat pe adevăr și dreptate). - conștientizarea propriei valori, încredere în forțele proprii; - gestionare constructivă a emoțiilor, înțelegerea emoțiilor celorlalți, reacție adecvată în situații sociale complexe, dificile; - abilități de negociere, compromis și colaborare pentru a preveni și a rezolva divergențele în mod constructiv; - comportament etic și responsabil, bazat pe respectarea drepturilor și responsabilităților proprii ca membru al societății; - comportament sigur, protejat în mediul online; - conștiință civică și responsabilitate socială, respectarea normelor sociale, conștientizarea rolului personal în societate atât ca cetățeni activi, cât și ca viitori lideri.
Autonomie, mod sănătos de viață și responsabilitate personală	- autorefecție asupra propriilor abilități, stabilirea obiectivelor de învățare, autoevaluare a progresului și autodezvoltare; - comportament sănătos (alimentație echilibrată, activități fizice regulate, igienă personală și igienă a minții), conștientizarea riscurilor (abuz de substanțe, comportamente periculoase) și a importanței siguranței proprii și a celor din jur; - conștientizarea riscurilor și responsabilităților asociate cu utilizarea internetului și a rețelelor sociale; - responsabilitate pentru propria învățare (gestionare eficientă a timpului, asumarea responsabilității pentru propriile rezultate, pentru selectarea disciplinelor opționale și activităților extracurriculare); - conștientizarea importanței traseului educațional și a orientării profesionale (viziuni despre viitorul profesional, conștientizarea vocației, înțelegerea rolului disciplinelor școlare în pregătirea pentru viitor, pentru o profesie).

Tabelul 3. Finalitățile învățământului gimnazial

Finalitățile învățământului liceal

Învățământul liceal asigură dezvoltarea la elevi a competențelor definite prin Curriculumul Național și consilierea lor în alegerea traseului educațional sau profesional individual către învățământul superior sau învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiar, în funcție de potențial, vocație și performanțe.

Învățământul liceal presupune formarea la nivel dezvoltat a competențelor-cheie prin aprofundare și specializare (cunoștințe factice, cunoașterea unor principii, procese și concepte generale dintr-un domeniu de muncă sau de studiu; o gamă de abilități cognitive și practice necesare pentru executarea sarcinilor și rezolvarea problemelor prin selectarea și

aplicarea metodelor, instrumentelor, materialelor și informațiilor de bază; asumarea responsabilității pentru executarea sarcinilor într-un domeniu de muncă sau de studiu; adaptarea propriului comportament la circumstanțe pentru rezolvarea problemelor).

Finalitățile învățământului liceal sunt esențiale în pregătirea elevilor pentru viața de adult și pentru tranziția la învățământul superior sau piața muncii. Aceste finalități urmăresc dezvoltarea unor competențe avansate în domeniul cunoașterii, gândirii critice, atitudinilor civice, etice și morale.

Finalitățile învățământului liceal sunt reflectate în tabelul 4.

Finalități	Descriptori
Competențe cognitive și academice avansate	La finalul învățământului liceal, elevii vor demonstra: ▪ înțelegere profundă a disciplinelor studiate, care să le permită abordarea problemelor complexe și aplicarea cunoștințelor în diferite contexte; ▪ gândire critică și independentă (analiza critică a informațiilor din diverse perspective, argumentare logică, evaluarea surselor de informație și a credibilității acestora, formularea unor ipoteze corecte, aplicarea raționamentului logic în rezolvarea problemelor); ▪ abilități de cercetare, cu aplicarea metodelor științifice, în explorarea unor subiecte/ probleme și argumentarea rezultatelor; ▪ autonomie în învățare, managementul studiului individual (stabilirea obiectivelor, organizarea activității de învățare, reglarea comportamentului și monitorizarea progresului); ▪ asumarea responsabilității în procesul de învățare, capacitate de a lua decizii și a-și asuma responsabilitatea pentru acestea).
Competențe de comunicare	▪ prezentare a unor idei și argumente clare și coerente atât în scris, cât și oral, în diferite contexte (academice, sociale etc.), redactarea unor lucrări/ teze; ▪ abilități de argumentare și de dezbateri (a argumenta puncte de vedere, a participa activ la discuții structurate și a înțelege complexitatea problemelor discutate/ temelor dezbătute); ▪ abilități de management și leadership (gestionarea resurselor, coordonarea unor proiecte, asumarea unor roluri de lider în diverse contexte); ▪ conștientizarea vocației și planificarea carierei profesionale.
Competențe socioemoționale, atitudini civice și etice	▪ gestionarea emoțiilor, reacție adecvată în situații stresante sau conflictuale, empatie; ▪ colaborare, muncă în grup/ echipă în bază de respect reciproc și realizarea obiectivelor comune; ▪ gestionare constructivă a conflictelor prin negociere și comunicare eficientă; ▪ asumarea responsabilității sociale, conștientizarea participării active la viața democratică, aprecierea valorilor fundamentale ale drepturilor omului, ale democrației și ale justiției; ▪ respectarea diversității și a pluralismului (aprecierea și respectarea diversității culturale, etnice, religioase și de opinie), comportament incluziv, tolerant; ▪ comportament etic, responsabil, onest; acțiune conform principiilor morale; ▪ promovare a unui stil sănătos de viață (alimentație echilibrată, igienă personală, gestionarea stresului), prevenirea comportamentelor de risc (consum de substanțe, violență, comportamente periculoase).
Mentalitate globală	▪ înțelegerea problemelor globale și a interdependenței mondiale (înțelegerea fenomenului globalizării, construirea perspectivei globale asupra problemelor); ▪ aprecierea cooperării internaționale; ▪ implicarea în rezolvarea problemelor globale (schimbări climatice, migrare, drepturile omului); ▪ interacționarea, colaborarea cu persoane din diverse culturi, demonstrând atitudine deschisă față de diversitate.

Tabelul 4. Finalitățile învățământului liceal

Profilul de competență al absolventului/absolventei și finalitățile educaționale pe trepte de învățământ reprezintă un reper solid în proiectarea curriculumului la disciplinele de studiu, precum și pentru evaluarea rezultatelor învățării.

DOCUMENTELE CURRICULARE

Principiile dezvoltării curriculare

Prezentul document promovează un ansamblu de principii de politici curriculare, care au rolul de a oferi o viziune clară, bine fundamentată din punct de vedere axiologic, a demersurilor ulterioare de dezvoltare și actualizare a documentelor curriculare. În același timp, principiile de dezvoltare curriculară au implicații directe la nivelul structurii Curriculumului Național (de exemplu, al modelului de proiectare), dar și al activităților de predare, învățare și evaluare.

Principiul corespunderii contextului sociocultural național și internațional. Curriculumul Național reflectă valorile socioculturale specifice societății din Republica Moldova ca direcție de educație interculturală și integrare a minorităților naționale în spațiul cultural al țării noastre. Totodată, acesta reflectă valorile europene drept condiție de eficientizare a aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Principiul centrării pe elev/ elevă. Curriculumul Național facilitează adecvarea educației la nevoile de învățare și de dezvoltare ale copilului și la abordarea holistică minte – corp – suflet. Curriculumul ia în considerare caracteristicile de vârstă ale elevilor și este corelat cu principiile psihologiei învățării, în acord cu relația ce se stabilește între învățare și dezvoltarea ființei umane.

Principiul integrării inter- și transdisciplinarității. Curriculumul Național promovează principiul integrării inter- și transdisciplinarității prin valorificarea conexiunilor dintre disciplinele școlare existente, integrarea unor discipline precum științele și tehnologiile, introducerea unor noi discipline cu caracter integrat, utilizarea disciplinelor opționale și a activităților nonformale, toate acestea având ca scop formarea competențelor transversale și transformaționale, necesare pentru aplicarea cunoștințelor în contexte diverse și relevante.

Principiul egalității de șanse și al promovării unei educații incluzive de calitate. Acest principiu implică asigurarea condițiilor necesare pentru accesul la studii, desfășurarea și recunoașterea studiilor printr-un curriculum accesibil, precum și

furnizarea unei oferte de servicii educaționale care includ consilierea, orientarea școlară și ghidarea în carieră a elevilor.

Principiul funcționalității. Curriculumul Național este proiectat în viziune sistemică, toate componentele acestuia fiind corelate atât la nivelul planurilor-cadru de învățământ, cât și al curricula disciplinare.

Principiul flexibilității/ individualizării. Curriculumul Național asigură flexibilitate și dinamism în acord cu nevoile, interesele și ritmurile diferite de dezvoltare a elevilor. Actualizările și modificările periodice asigură relevanța și alinierea curriculumului la obiectivele educaționale.

Principiul coerenței. Corelarea oportunităților și a valențelor disciplinelor de studiu în formarea competențelor-cheie și celor transversale. Corelarea disciplinelor de studiu în cadrul ariilor curriculare pe an/ ani de studii. Principiul coerenței în Curriculumul Național se reflectă prin corelarea ofertei educaționale atât pe orizontală, la nivelul unui an de studiu, cât și pe verticală, între diferiți ani sau diferite niveluri de studiu, asigurând o abordare unitară, progresivă și integrată pentru evitarea supraîncărcării și a suprapunerilor. Principiul coerenței prevede corelarea oportunităților și valențelor disciplinelor de studiu în formarea competențelor-cheie și transversale, precum și prin corelarea disciplinelor în cadrul ariilor curriculare.

Principiul relevanței și al împlinirii sociale. Curriculumul Național stabilește ce trebuie să știe, să știe să facă și să manifeste atitudinal o persoană la finalizarea unui parcurs de învățare, în vederea inserției sociale și profesionale. Curriculumul ar trebui să includă aspecte ale vieții sociale pentru a ajuta elevii să devină cetățeni implicați și responsabili.

Principiul utilității. Curriculumul Național trebuie să includă conținuturi care să fie utile atât pentru dezvoltarea individuală, cât și pentru progresul societății. Curriculumul ar trebui să ofere cunoștințe și abilități valoroase, pe care elevii le pot aplica în viața lor reală.

Temele cross-curriculare

În dezvoltarea documentelor curriculare se va utiliza definiția temelor cross-curriculare/ transversale /inter- și transdisciplinare în sensul promovat de UNESCO drept conținut al curriculumului care trebuie acoperit în materii (diferite discipline sau domenii de învățare), în loc să fie predat și învățat într-o anumită materie specifică. Aceste teme pot conecta conținutul curriculumului peste granițele disciplinare; pot îmbogăți curriculumul fără a-l supraîncărca prin introducerea unor materii suplimentare de predare și pot facilita gândirea interdisciplinară și învățarea colaborativă.

În cadrul curriculumului de nouă generație, principiul integrării inter- și transdisciplinarității va fi implementat prin utilizarea unei matrice de asociere în procesul de elaborare a curriculumului disciplinar. Autorii curriculumului vor identifica conexiuni puternice între conținuturile educaționale, astfel încât să valorifice temele cross-curriculare și competențele-cheie cu caracter transversal. Autorii de curriculum vor identifica axele transdisciplinare relevante pentru definirea profilului de formare al elevului, reconfigurând ariile curriculare astfel încât să integreze temele cross-curriculare. Această abordare va implica corelarea competențelor-cheie cu axele transdisciplinare și cu

sistemul de discipline școlare (obligatorii, opționale și la alegere). În dezvoltarea curriculumului disciplinar, autorii vor valorifica teme cross-curriculare esențiale, aliniate sistemului de competențe al Curriculumului Național și obiectivelor strategice ale țării, precum: *alfabetizarea, educația interculturală și dialogul intercultural, educația STEAM, educația pentru identitate, cetățenia democratică și drepturile omului, sănătatea, dezvoltarea personală și orientarea în carieră*.

Pentru a asigura o abordare coerentă, riguroasă și armonioasă a valorificării noilor concepte și componente valorice în cadrul Curriculumului Național în raport cu sistemul de discipline școlare, autorii de curriculum și cadrele didactice vor asigura realizarea *cerințelor minime privind ponderea activităților educaționale la nivel de clasă și disciplină de studiu* (figura 7).

Ponderea activităților educaționale asociată fiecărei categorii de discipline școlare, prezentată în tabelul 5, indică ponderea minimă specificată în curriculum sau oferta educațională a instituției de învățământ pentru conținuturile, itemii sau activitățile de învățare care valorifică explicit valorile, temele inter-și transdisciplinare și noile educații.

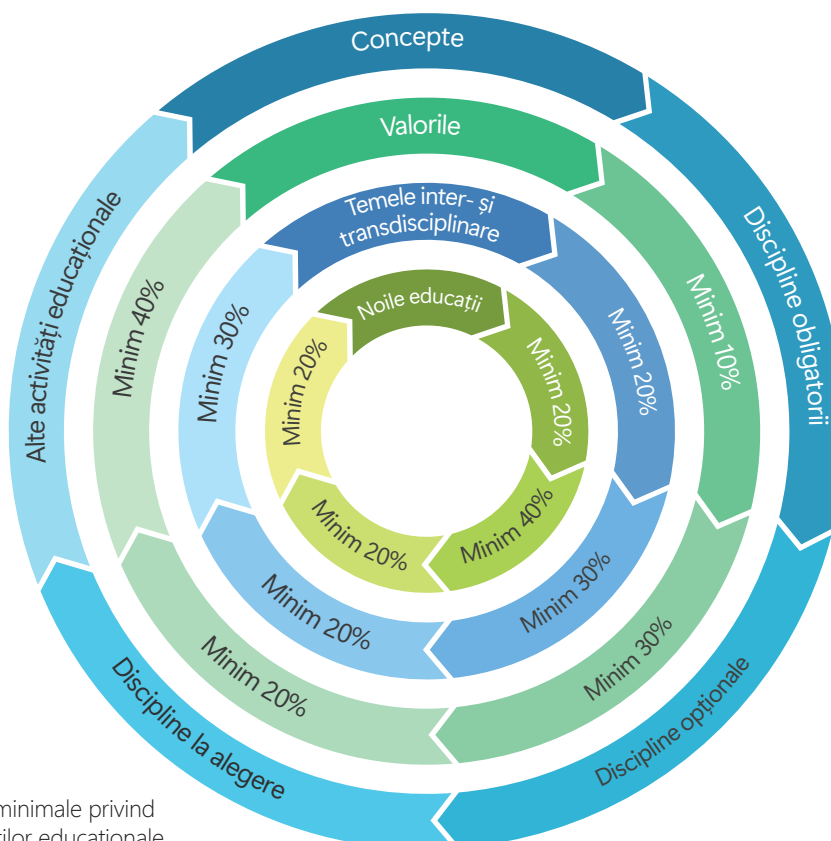

Figura 7. Cerințe minime privind ponderea activităților educaționale

Tipul disciplinelor/ activităților	Definiție	Pondere minimă specificată în:
Discipline obligatorii	Ponderea minimă a activităților de învățare/ situațiilor de învățare din numărul total al activităților în curriculumul disciplinar	Curriculum
Discipline opționale	Ponderea minimă a conținuturilor și/ sau activităților de învățare din cadrul disciplinei opționale din oferta educațională a instituției de învățământ	Oferta educațională
Discipline la alegere	Similar cu disciplinele obligatorii, dar cu accent pe alegerea elevilor	Curriculum
Alte activități educaționale	Include unități de conținut și activități din oferta educațională a instituției de învățământ.	Oferta educațională

Tabelul 5. Ponderea activităților educaționale în curriculum

Pentru integrarea temelor cross-curriculare în curriculum se va utiliza modelul satelizării, care presupune abordarea unei teme centrale dintr-o disciplină principală într-un mod integrat, prin contribuții din alte domenii relevante. Acest model valorifică conexiunile interdisciplinare, facilitând legăturile coerente între conținuturi. Tema cross-curriculară se concentrează pe un aspect specific al disciplinei principale, în jurul căruia se organizează conținuturi interrelaționate din disciplinele conexe, creând astfel o abordare integrată și contextualizată (figura 8).

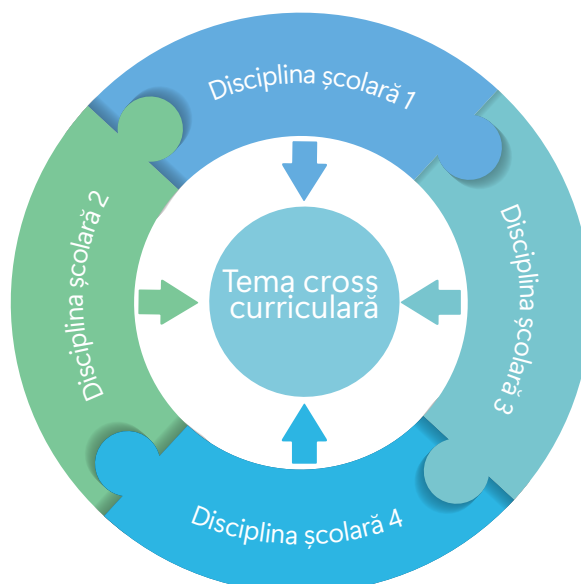

Figura 8. Modelul integrării temelor cross-curriculare în disciplinele școlare

Introducerea temelor cross-curriculare în curriculum implică o abordare integrată a educației, care urmărește să conecteze și să combine diferite domenii disciplinare pentru a le oferi elevilor o învățare mai holistică și mai relevantă pentru viața reală.

Factorii esențiali pentru integrarea temelor cross-curriculare în procesul de dezvoltare și implementare a curriculumului disciplinar sunt prezentați mai jos.

1. Colaborare între autorii de curriculum de la diverse discipline/ cadre didactice. Autorii de curricula pentru diferite discipline trebuie să colaboreze pentru a elabora conținuturi, iar cadrele didactice – pentru a planifica și a realiza lecții integrate. Această colaborare asigură coerența în abordarea temei din multiple perspective.

2. Planificare integrată a conținutului curriculumului. Conținuturile/ lecțiile sunt structurate astfel încât să abordeze tema cross-curriculară din mai multe unghiuri. De exemplu, o temă precum „educație pentru identitate, cetățenie democratică și drepturile omului” poate fi explorată la: istorie (evoluția drepturilor omului), Eu și societatea (responsabilități civice și participare democratică), educația civică (drepturi și obligații ale cetățenilor), la limba și literatura română (explorarea textelor literare despre libertate și identitate) etc.

3. Aplicarea strategiilor didactice interactive. Integrarea temelor cross-curriculare devine eficientă atunci când cadrele didactice utilizează metode de predare interactive precum proiecte de grup, studii de caz, dezbateri și învățare bazată pe proiecte, care stimulează gândirea critică, colaborarea și aplicarea cunoștințelor. Aceste metode, recomandate de autorii de curriculum și implementate de profesori, transformă procesul de învățare într-o experiență activă și conectată la realitate, facilitând dezvoltarea competențelor transversale și crearea unor legături autentice între discipline.

4. Evaluarea multiplă a competențelor va reflecta caracterul integrat al temelor, evaluând nu doar cunoștințele elevilor într-un anumit domeniu, ci și abilitatea lor de a stabili conexiuni între discipline și de a aplica aceste cunoștințe în contexte reale și relevante.

5. Adaptare la nevoile elevilor: Temele cross-curriculare vor fi ajustate pentru a se potrivi contextului școlar și nevoilor specifice ale elevilor, asigurând astfel o conexiune directă cu realitatea culturală și socială în care aceștia trăiesc. Această abordare le permite elevilor să înțeleagă cum se aplică cunoștințele în viața de zi cu zi, oferindu-le o perspectivă mai profundă și o pregătire mai solidă pentru a face față provocărilor viitorului.

6. Extinderea învățării bazate pe proiecte și pe cercetare. Temele propuse elevilor vor fi conectate la viața comunităților și vor avea un pronunțat caracter aplicativ.

Pentru consolidarea competențelor cheie și dezvoltarea abilităților elevilor conform profilului absolventului/ absolventei, fiecare instituție de învățământ are posibilitatea de a stabili o listă de teme cross-curriculare, adaptate contextului și resurselor locale. Aceste teme constituie un reper pentru alegerea de către elevii clasei a VIII-a a unui proiect de creație, realizat individual sau în pereche, sub îndrumarea unui profesor de disciplină obligatorie. Fiecare profesor poate coordona un singur proiect. Evaluarea finală se desfășoară la sfârșitul clasei a VIII-a, în conformitate cu graficul stabilit de instituție, și se finalizează cu acordarea calificativului „admis” sau „respins”. Rezultatele se consemnează în registrul clasei și în dosarul personal al elevului, fiind transferate ulterior în certificatul de studii gimnaziale la absolvirea clasei a IX-a.

Pentru învățământul liceal, temele cross-curriculare stabilite de instituția de învățământ reprezintă baza elaborării unui proiect de cercetare de către elevii clasei a XI-a. Acest proiect se desfășoară pe parcursul anului școlar, iar evaluarea finală, realizată de comisia școlară, se concretizează în acordarea calificativului „admis” sau „respins”. Rezultatele sunt înscrise în registrul clasei și în dosarul personal al elevului, fiind integrate în diploma de bacalaureat la finalizarea studiilor liceale.

Modul prin care se va organiza activitatea de studiu de către elevi și evaluarea temelor cross-curriculare va fi detaliat în Sugestiile metodologice și Sugestiile de evaluare, ce constituie o parte integrantă a Curriculumului Național. Mecanismele de implementare pot fi contextualizate de către instituțiile de învățământ.

Noile educații

În cadrul Curriculumului Național vor fi promovate următoarele materii noi, care vor constitui răspunsuri la problematica lumii contemporane:

- *Educația pentru dezvoltare durabilă*
- *Educația pentru cetățenie globală*
- *Educația financiară*
- *Educația antreprenorială și inovarea*
- *Educația pentru competențe digitale și inteligență artificială*
- *Educația pentru media*
- *Educația pentru egalitate și incluziune*
- *Educația pentru sănătate și stare de bine*
- *Educația pentru pace.*

Prin includerea noilor educații, curriculumul de nouă generație devine un instrument strategic de transformare socială, creând punți între domenii și oferind elevilor oportunități de a-și dezvolta gândirea critică, creativitatea și capacitatea de a acționa responsabil în diferite contexte. Astfel, acestea nu doar completează conținuturile tradiționale, ci le și îmbogățesc, oferind o viziune holistică asupra educației. Aceste materii noi vor servi drept resurse pentru

reconstrucția conținuturilor procesului de învățământ care pot fi valorificate prin câteva demersuri adaptate după S. Cristea:

a) infuzional, realizabil de fiecare profesor prin exemplificări, aplicații, studii de caz propuse în cadrul activităților didactice curente, posibil la toate disciplinele (în mod special la geografie, chimie, fizică, biologie etc.);

b) modular, realizabil prin construirea unor module de studiu și integrarea lor în structura unor discipline (de ex., modulul de demografie integrat în unitățile de conținut de la geografie etc.);

c) disciplinar, realizabil prin includerea în planul de învățământ a unor noi discipline opționale (ecologie, educație pentru media, educație pentru pace etc.);

d) interdisciplinar și transdisciplinar, realizabil prin sinteze, activități organizate nonformal etc.

Modul preferabil în care se vor integra aceste noi conținuturi în cadrul Curriculumului Național este prezentat în tabelul 6. Simbolul grafic indică modul preponderent prin care va fi valorificată fiecare categorie de conținut.

Noile educații	Infuzional prin discipline școlare obligatorii	Modular prin discipline școlare obligatorii	Discipline opționale	Alte activități cu caracter integrator
Educația pentru egalitate și incluziune	☑		☑	☑
Educația pentru competențe digitale și inteligență artificială	☑		☑	☑
Educație financiară	☑		☑	☑
Educația pentru dezvoltare durabilă		☑	☑	☑
Educația pentru sănătate și stare de bine		☑	☑	☑
Educația antreprenorială și inovarea		☑	☑	☑
Educația pentru cetățenie globală			☑	☑
Educația pentru media	☑		☑	☑
Educația pentru pace	☑		☑	☑

Tabelul 6. Modul preponderent de integrare a noilor educații prin Curriculumul Național

Introducerea noilor educații (precum educația pentru mediu, educația pentru sănătate, educația financiară, educația pentru drepturile omului etc.) în curriculumul unei discipline de studiu se face prin integrarea treptată și coerentă a acestor conținuturi în structura lecțiilor, fără a perturba competențele specifice disciplinei, ci completându-le și actualizându-le în contextul nevoilor societății actuale.

Integrarea noilor educații într-o disciplină specifică se va realiza prin:

1. Identificarea noilor educații relevante pentru disciplina respectivă. Autorii de curriculum și cadrele didactice vor analiza tematica și competențele specifice ale disciplinei pentru a identifica noile educații care pot fi integrate. De exemplu, la predarea biologiei, *educația pentru sănătate și stare de bine fizică* poate fi integrată prin lecții despre igienă, nutriție și prevenirea bolilor. La orele de istorie, educația pentru cetățenie globală poate fi integrată prin studierea evenimentelor istorice relevante pentru protecția și promovarea drepturilor fundamentale.

2. Contextualizarea conținuturilor prin adaptarea curriculumului existent. Cadrele didactice pot valorifica noile educații în cadrul disciplinei prin utilizarea unor metode didactice inovative și a unor resurse adaptate, care să îmbogățească și să contextualizeze conținutul prevăzut în curriculumul disciplinar existent, fără a-l modifica. De exemplu, în predarea matematicii, *educația financiară* poate fi integrată prin exerciții aplicative, cum ar fi calcularea dobânzilor, evaluarea creditelor sau planificarea economiilor, ceea ce le va permite elevilor să înțeleagă aplicabilitatea cunoștințelor dobândite.

3. Proiectarea activităților interdisciplinare. Un mod eficient de a integra noile educații îl constituie proiectele ce implică mai multe discipline. De exemplu, la predarea geografiei se poate introduce *educația pentru dezvoltare durabilă* prin proiecte despre schimbările climatice sau protecția biodiversității, implicând colaborarea cu discipline precum biologia sau chimia.

4. Abordări tematice în cadrul lecțiilor. Cadrele didactice pot introduce teme din noile educații prin discuții, dezbateri și studii de caz. De exemplu, la *disciplina limba și literatura română* se poate introduce *educația pentru egalitate și incluziune* prin discutarea operei unui autor care abordează teme sociale sau politice, precum dreptatea, libertatea și egalitatea.

5. Aplicarea metodelor de învățare interactivă. Noile educații, fiind legate de competențe și valori

actuale, necesită metode de predare interactive care să stimuleze gândirea critică și implicarea activă a elevilor. De exemplu, la disciplina *Eu și societatea*, tema *educația pentru cetățenie globală* poate fi abordată prin simulări de alegeri sau dezbateri despre drepturile și responsabilitățile cetățenilor. La orele de educație fizică, *educația pentru sănătate* poate fi introdusă prin discuții despre beneficiile exercițiilor fizice și prevenirea sedentarismului.

6. Integrarea în evaluare. Evaluările trebuie să includă și materii din noile educații. De exemplu, la orele de educație tehnologică, *educația financiară* poate fi evaluată prin teste care să verifice înțelegerea unor concepte precum bugetul personal, planul de afaceri, investițiile sau împrumuturile. De asemenea, se pot evalua proiectele interdisciplinare care reflectă cunoștințele și abilitățile din noile educații.

7. Elaborarea resurselor educaționale adecvate. Pentru a facilita integrarea noilor educații, cadrele didactice pot folosi resurse variate, cum ar fi articole de actualitate, studii de caz, documentare sau materiale digitale. Aceste resurse ajută elevii să înțeleagă mai bine legătura dintre conținuturile educaționale și realitatea socială.

8. Contextualizarea în viața reală: situații de învățare autentice. Cadrele didactice pot face noile educații mai relevante și atractive pentru elevi prin conectarea temelor la viața de zi cu zi. De exemplu, la orele de fizică, *educația pentru dezvoltare durabilă* poate fi integrată prin discuții despre eficiența energetică a electrocasnicelor sau energia verde. Educația pentru dezvoltare durabilă la biologie: în cadrul lecțiilor despre ecosisteme și biodiversitate, elevii pot învăța despre impactul activităților umane asupra naturii și pot participa la activități practice, cum ar fi plantarea copacilor sau colectarea selectivă a deșeurilor. *Educația pentru sănătate* la orele de educație fizică: în timpul lecțiilor, cadrele didactice pot discuta despre alimentația sănătoasă, importanța somnului sau prevenirea accidentărilor în activitățile sportive. *Educația financiară* la orele de matematică sau de educație tehnologică: cadrele didactice pot folosi probleme legate de planificarea unui buget personal, elaborarea unui plan de afaceri sau calcularea dobânzii unui împrumut pentru a învăța elevii concepte de bază din educația financiară. *Educația pentru cetățenie globală* la lecțiile de istorie: cadrele didactice pot organiza discuții despre drepturile și libertățile fundamentale, studiind evenimente istorice care au dus la dezvoltarea acestor drepturi, precum revoluțiile sau mișcările pentru drepturile civile.

Curriculumul de nouă generație

Creșterea eficienței procesului de predare – învățare – evaluare, asigurarea interdisciplinarității, aprofundarea competențelor transversale vor fi asigurate de curricula disciplinare de o nouă generație. Aceste curricula vor servi drept bază pentru autorii de manuale, ghiduri metodice și softuri educaționale, pentru proiectarea de lungă durată și de scurtă durată a unui proces educațional ce va realiza ciclul *anticipare – acțiune – reflecție*, promovat de *Busola de învățare 2030*.

Noua generație de curricula pe discipline va fi proiectată în baza unui șir de principii.

- *Relevanța formativă* se va realiza prin alegerea materiilor de bază care sunt esențiale pentru formarea și dezvoltarea personalității elevului/ elevei.
- *Racordarea specificului fiecărei discipline școlare* și a cerințelor de învățare la particularitățile diferitelor vârste psihologice.
- *Consistența internă*: exprimarea bazelor științelor, specifice disciplinei școlare în cauză, în formă de materii de învățare.
- *Deschiderea pedagogică* spre diferite metode de învățare eficientă, accentul punându-se pe învățarea constructivistă, pedagogia digitală, utilizarea în scopuri didactice a metodelor inteligenței artificiale.

Dezvoltarea curricula la disciplinele școlare se va realiza prin:

- reconceptualizarea curricula disciplinare conform inovațiilor din planul de învățământ: integrarea anumitor discipline, introducerea unor discipline noi, actualizarea conținuturilor, digitalizarea activităților de predare/ învățare /evaluare;
- precizarea competențelor specifice disciplinei și a unităților de competențe prin corelarea lor cât mai strânsă cu competențele-cheie, asigurându-se totodată formarea graduală a acestora pe niveluri de învățământ;
- axarea pe formarea și dezvoltarea noilor competențe prin creșterea ponderii activităților de învățare constructivistă, de transfer de cunoștințe și abilități între cele mai diverse domenii ale cunoașterii;
- creșterea ponderii unităților de învățare cu caracter interdisciplinar;
- asigurarea incluziunii și a echității educaționale.

Pentru a asigura în deplină măsură formarea și dezvoltarea competențelor-cheie și a noilor competențe determinate de provocările și evoluțiile lumii

contemporane, unitățile de învățare vor integra organic unitățile de competențe, conținuturile recomandate, activitățile și produsele de învățare prin includerea unor materii cu caracter interdisciplinar și aplicativ.

Curricula disciplinare vor promova o abordare centrată pe elevi, oferindu-le acestora posibilitatea de a-și construi propriul lor parcurs educațional în funcție de interesele și nevoile individuale.

Curricula disciplinare vor încuraja învățarea activă și interactivă, principalele activități de învățare fiind:

- de receptare, aplicare și operare cu entități de cunoaștere: analiză, sinteză, comparare, disimulare, categorisire și clasificare, explorare, ilustrare, modelare;
- de integrare și transfer: rezolvarea studiilor de caz, a situațiilor-problemă, cercetare individuală și în grup, transferare și transpunere;
- de punere în practică: elaborarea de machete și modele, proiecte, lucrări de design, crearea produselor digitale.

Structura curriculumului disciplinar

Curriculumul disciplinar va avea următoarea structură (figura 9):

- *Preliminarii*: scopul și funcțiile curriculumului disciplinar, beneficiarii acestuia.
- *Concepția disciplinei*: vor fi puse în evidență principiile care contribuie la eficientizarea demersului educațional la disciplina în cauză, modul de structurare a materiilor ce trebuie însușite de către elevi.
- *Administrarea disciplinei*: repartizarea numerică a orelor și a unităților de conținut pe clase.
- *Unități de învățare pe clasă*. Fiecare unitate de învățare va fi formată din:
 - unitățile de competențe ce vor fi formate și/ sau dezvoltate în cadrul unității de învățare în cauză;
 - unitățile de conținut, inclusiv inter- și transdisciplinare, recomandate pentru formarea și dezvoltarea unităților de competență; unitățile de conținut conțin câte o listă explicită de noțiuni/ termeni noi pe care trebuie să le însușească elevul;
 - activități și produse de învățare recomandate;
 - rezultate ale învățării pe unități de învățare.
- *Finalitățile învățării pe clasă* reprezintă o totalitate de rezultate ale învățării, formulate în termeni de cunoștințe, abilități, valori și atitudini care statuează nivelul de progres gradual în formarea și dezvoltarea competențelor specifice disciplinei.

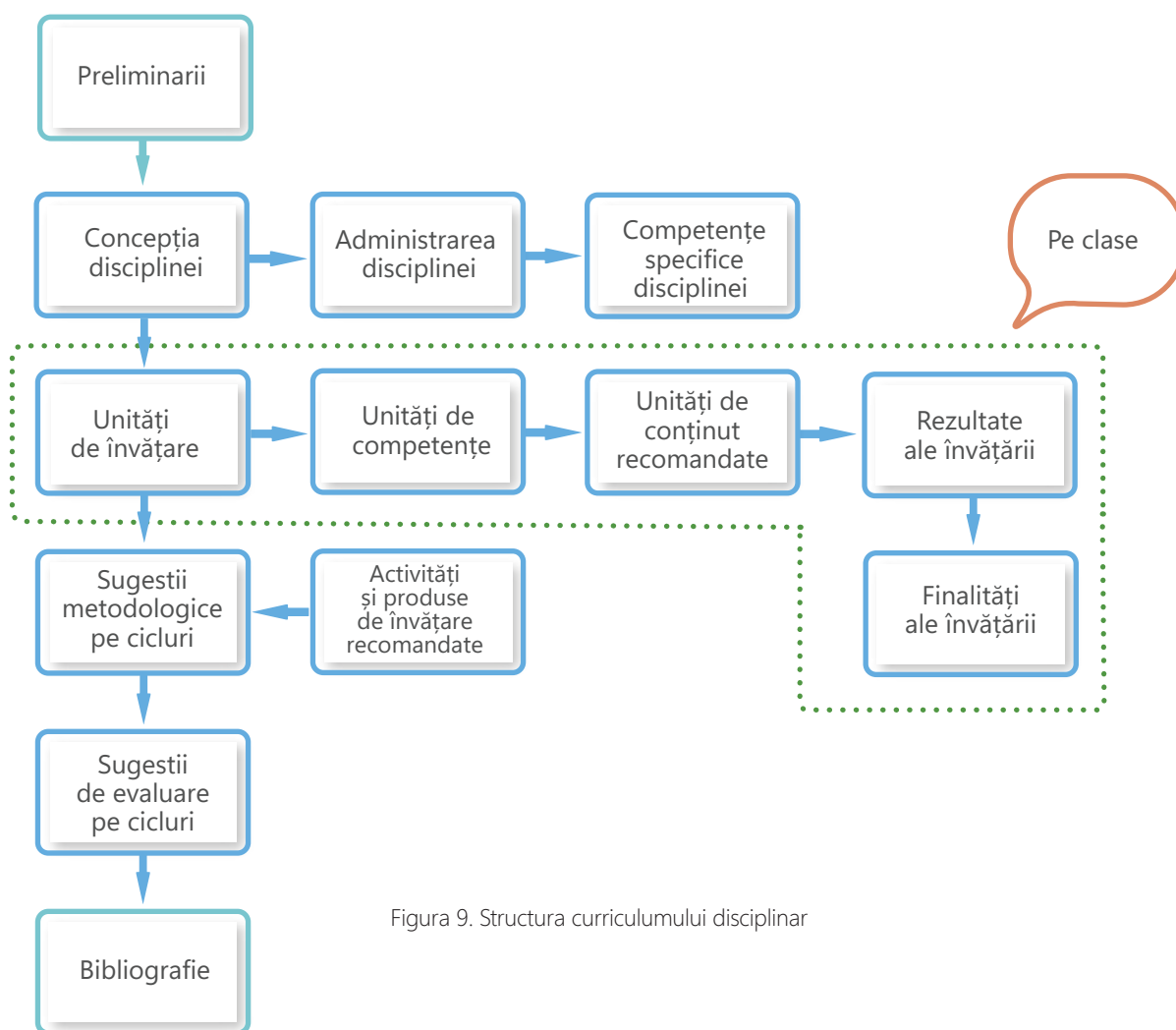

Figura 9. Structura curriculumului disciplinar

- *Finalitățile învățării* pe clase reprezintă o totalitate de rezultate ale învățării, formulate în termeni de cunoștințe, abilități, valori și atitudini care statuează nivelul de progres gradual în formarea și dezvoltarea competențelor specifice disciplinei.
- *Sugestiile metodologice* vor conține recomandări privind proiectarea didactică de lungă durată și de scurtă durată, selectarea strategiilor, metodelor și tehnicilor de predare, adaptarea activităților de învățare în funcție de nivelul de cunoștințe și ritmul de învățare al elevilor, inclusiv activități pentru elevii cu nevoi speciale.
- *Sugestiile de evaluare* oferă un cadru prin care cadrele didactice pot aprecia progresul fiecărui elev în mod echilibrat, corect și adaptat, contribuind la îmbunătățirea experienței de învățare a elevilor și la dezvoltarea lor continuă.

Notă. În scopul facilitării proceselor de actualizare anuală a *Sugestiilor metodologice* și a *Sugestiilor de evaluare*, ele vor fi editate în formă de documente distincte.

- *Bibliografie:* conține referințe la sursele care vor fi utile în eficientizarea demersului educațional la disciplina școlară în cauză.

Etapele de proiectare a curriculumului disciplinar de nouă generație

Proiectarea curriculumului disciplinar se va realiza pe etape după cum urmează:

1. **Fundamentarea clară a concepției curriculumului:** centrare pe elev, axare pe formarea și dezvoltarea graduală a competențelor, asigurarea incluziunii.
2. **Definirea precisă a competențelor/finalităților** angajate în selectarea și ordonarea materiei după potențialul ei formativ, ținând cont de premisele de valorificare a acestuia în contextul fiecărei vârste psihologice.
3. **Divizarea judicioasă a materiei pe module,** unități de învățare centrate pe conținuturile de bază (ideile-ancoră), operaționalizabile în sensul instruirii diferențiate, individualizate și incluzive.
4. **Recomandarea unor soluții metodologice** racordate la specificul diverselor situații de predare/ învățare/ evaluare, cum ar fi activități frontale, în grupuri, individuale etc.
5. **Recomandarea unor soluții docimologice** aplicabile la nivel strategic și operațional,

în termeni de evaluare inițială/ de diagnosticare și predictivă, de evaluare continuă/ formativă și de evaluare finală/ sumativă.

Proiectarea curricula pe discipline școlare se va realiza prin colaborarea pedagogică permanentă a reprezentanților următoarelor categorii de specialiști:

- a. cercetători din aria de cunoaștere specifică disciplinei școlare în cauză (profesori universitari, colaboratori științifici, specialiști în inovare și transfer tehnologic etc.), care vor stabili fundamentele epistemologice ale disciplinei/ materiei școlare respective;
- b. specialiști în științele educației, cu experiență semnificativă în proiectarea curriculară și în psihologia învățării, care asigură medierea pedagogică a informațiilor științifice determinate de fundamentele epistemologice ale disciplinei/ materiei școlare în cauză;
- c. învățători și profesori școlari practicieni, cu experiență bogată la nivelul activităților de instruire în domeniul disciplinei/ materiei școlare în cauză.

Colaborarea pedagogică a acestor categorii de specialiști va urmări asigurarea echității educaționale: curriculumul disciplinar trebuie să contribuie la oferirea unor oportunități egale tuturor elevilor, indiferent de contextul lor social, economic sau cultural. Definirea competențelor specifice și a unităților de competență, selectarea conținuturilor recomandate și a activităților de învățare trebuie făcute în așa mod încât toți elevii să poată atinge un nivel similar de pregătire.

Principiul integrării inter- și transdisciplinarității va fi valorificat în construcția curriculară prin:

1 Integrarea în cadrul unei singure discipline (autonome):

- integrarea unor teme și concepte (integrare conectată);
- integrarea competențelor cognitive și sociale (integrare conică).

2 Integrarea în cadrul mai multor discipline:

- temele/ subiectele similare sunt predate în conexiune, deși fac parte din disciplinele separate/ integrare orizontală, de tip „infuziune”;
- predarea concomitentă de două și mai multe cadre didactice a subiectelor din două-trei discipline școlare;
- predarea unei teme ca principiu de organizare

a instruirii în cadrul mai multor discipline școlare (modelul ramificat);

- abordare metacurriculară: dezvoltarea abilităților de gândire, de învățare, a inteligențelor multiple corelate (modelul înlănțuit);

3 În cadrul unei discipline integrate:

- model integrat autentic, ce elimină suprapunerile disciplinare prin crearea unor finalități comune și unități de conținuturi interconexe.
- învățare din perspectiva unui domeniu de interes comun (integrarea curriculumului se produce la nivelul structurilor mentale ale elevului/ elevei); abordarea proactivă a învățării centrată pe autonomia și responsabilitatea elevului/ elevei.

Conținuturile reprezintă mijloace de dezvoltare a competențelor. Se va realiza integrarea conținuturilor de învățare în subiecte/ teme mai complexe în cadrul unei discipline și în cadrul mai multor discipline (integrate). Acest fapt va solicita reactualizarea conținuturilor din mai multe perspective și anume:

- din perspectiva nevoilor, oportunităților și intereselor elevilor;
- din perspectivă situațională/ contextuală/ aplicativă;
- din perspectiva valențelor formative pentru a asigura atingerea finalităților proiectate;
- din perspectiva provocărilor lumii contemporane, a dezvoltării tehnologiilor informaționale și comunicaționale.

Curriculumul pentru disciplina nouă *Eu și societatea* va fuziona materiile școlare *Dezvoltare personală* și *Educație pentru societate* în structura/ conținutul curriculumului disciplinei școlare menționate ca un modul sau ca una sau mai multe unități de învățare și va contura noua concepție a disciplinei de tip integrat.

Disciplina *Arte* va include educația muzicală, educația plastică, teatru, coregrafie etc.

Curriculumul pentru disciplina *Științe* pentru clasele a **VI-a** și a **VII-a** va fi elaborat din perspectiva asigurării principului coerenței și continuității dezvoltării curriculumului pentru disciplina integrată *Științe* pentru cl. **II-V**.

Planul-cadru de învățământ

Planul-cadru de învățământ reprezintă documentul curricular de bază, care descrie sistemul disciplinelor școlare obligatorii, opționale, la alegere repartizate pe trepte de învățământ, în temeiul căruia sunt elaborate curricula pe discipline, manualele școlare și alte materiale didactice.

Oferta educațională a instituțiilor de învățământ se întemeiază pe existența mai multor planuri-cadru de învățământ, cu structură diferențiată, și nu pe un plan unic de învățământ, în limba română, în limbile minorităților naționale (după caz) astfel:

- a. *În învățământul primar și cel gimnazial* pot fi planuri-cadru cu structură diferențiată, destinate asigurării instruirii și educației diferitelor categorii de elevi, diferențiate după limba de instruire (limba română sau în limba rusă și, după caz, în limita posibilităților sistemului educațional, în limbile minorităților naționale), după diferite dificultăți de învățare, deficiențe senzoriale etc., precum și programe educaționale de alternativă și modele de plan-cadru inovativ.
- b. *În învățământul liceal* pot fi planuri-cadru cu structură diferențiată:
 - planuri-cadru standard, ce iau în considerare profilul studiilor (general, umanist, real, arte, sport, tehnologic ș.a.) și limbile de instruire;
 - planuri-cadru inovative, ce permit diversificarea ofertelor educaționale prin discipline obligatorii parte a curriculumului de bază, discipline la alegere parte a curriculumului extins prin aprofundare, discipline opționale ca parte a curricula la decizia școlii.

În procesul de dezvoltare a planului-cadru se va asigura:

- corelarea disciplinelor de studiu cu profilul de formare al absolventului/ absolventei, ținând cont de nevoile elevilor în contextul societății contemporane și al particularităților specifice de vârstă ale acestora;
- organizarea disciplinelor de studiu incluse în planul-cadru pe două niveluri de corelare: corelarea *pe verticală*, care urmărește formarea competențelor printr-o progresare logică și graduală a achizițiilor de la simplu la complex, asigurând astfel continuitatea și aprofundarea cunoștințelor, și corelarea *pe orizontală*, ce are ca obiectiv stabilirea conexiunilor conceptuale între discipline, evitând suprapunerile inutile;
- corelarea cu particularitățile de vârstă ale elevilor și stabilirea unui număr total de ore pe săptămână (minim/ maxim) pentru fiecare an de studii, care să sprijine menținerea și promovarea

stării optime de sănătate, precum și dezvoltarea fizică și psihică armonioasă a elevilor, respectând nevoile specifice etapelor lor de creștere și de maturizare;

- egalitatea de șanse prin existența trunchiului comun, ca ofertă curriculară obligatorie pentru toți elevii, precum și oportunități de dezvoltare personală și orientare în carieră pentru fiecare elev;
- reactualizarea ariilor curriculare și a disciplinelor școlare din perspectiva formării și dezvoltării competențelor-cheie;
- ponderarea rațională a disciplinelor din perspectiva obligativității și libertății de a alege;
- integrarea disciplinelor școlare înrudite;
- stabilirea unui trunchi comun de discipline școlare, complinit de componente la alegere și opționale;
- corelarea resurselor temporale alocate învățării cu prioritățile educaționale ale statului și valențele formative ale disciplinelor școlare;
- promovarea educației multilingve și interculturale în scopul consolidării coeziunii sociale.

Elemente de noutate în dezvoltarea planului-cadru de învățământ inovativ:

- a. Conturarea axelor transdisciplinare relevante pentru formarea cu succes a profilului de competență al elevului/ elevei.
- b. Corelarea sistemului de competențe-cheie cu axa transdisciplinară și sistemul de discipline școlare (obligatorii, opționale, la alegere).
- c. Ponderarea rațională a disciplinelor pentru formarea culturii generale a elevului/ elevei și dezvoltarea potențialului propriu, a talentelor.
- d. Stabilirea trunchiului comun de discipline școlare complinit de componente la alegere, opționale.
- e. Integrarea inter- și transdisciplinară (integrarea unor discipline, introducerea unor discipline noi cu caracter interdisciplinar).
- f. Eficientizarea utilizării resurselor temporale alocate învățării.

Planul-cadru standard pentru învățământul primar, gimnazial, liceal grupează disciplinele de studiu pe arii curriculare, stabilite în conformitate cu principiile epistemologice și psihopedagogice.

Pentru **învățământul primar, gimnazial, liceal**, structura planului-cadru standard include:

- un trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie, constituită din aceleași discipline cu aceleași alocări orare, care trebuie parcurse de către toți elevii care urmează același tip de program de formare;

curriculum la decizia școlii, alcătuit din discipline opționale, ce cuprinde numărul de ore alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei instituții de învățământ.

Pentru **învățământul primar, gimnazial**, structura planului-cadru inovativ include:

- un trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie, constituită din aceleași discipline cu aceleași alocări orare, care trebuie parcurse de către toți elevii care urmează același tip de program de formare;
- curriculum la decizia școlii, alcătuit din discipline opționale, care cuprinde numărul de ore alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei instituții de învățământ.

Pentru **învățământul liceal**, structura planului-cadru inovativ include:

- un trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie, constituită din aceleași discipline, cu aceleași alocări orare, pentru toate specializările din cadrul unui profil;
- curriculum extins prin aprofundare, caracterizat prin discipline la alegere ca ofertă curriculară obligatorie, stabilită la nivel în funcție de anul de studii, filieră, profil, specializare;
- curriculum la decizia școlii, care cuprinde numărul de ore alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei instituții de învățământ.

Trunchiul comun de cultură generală din învățământul general va cuprinde următoarele discipline ce vor fi obligatorii pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal: *Limba și literatura română; Limba străină I; Matematica; Istoria românilor și universală.*

Notă. Disciplinele din trunchiul comun pot fi evaluate prin examene naționale. Pe lângă disciplinele din trunchiul comun vor fi și alte discipline obligatorii, dar care nu vor avea pondere la media anilor de studii și nu vor constitui nevoia lichidării diferențelor de programă în cazul transferului elevilor.

Disciplinele obligatorii sunt fundamentul procesului educațional, asigurând formarea competențelor de bază necesare pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor la fiecare ciclu de studii. Ele sunt componente esențiale ale planului-cadru, contribuind la construirea unui volum de cunoștințe, abilități și valori care să le permită integrarea în societate, continuarea studiilor și adaptarea la provocările unei lumi în schimbare.

Disciplinele la alegere reprezintă componenta variabilă a planului-cadru de învățământ pentru clasele de liceu. Elevii din cl. a X-a vor putea alege dintr-o listă predefinită de minister disciplinele

pentru aprofundarea cunoștințelor lor în domeniile solicitate în scopul continuării studiilor în învățământul superior. După alegerea acestor discipline, studiul lor devine obligatoriu pentru toată perioada de liceu. Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a planului-cadru de învățământ ce va contribui la formarea/ dezvoltarea competențelor-cheie, la diversificarea ofertei educaționale a școlii. Fiecare elev va studia în mod obligatoriu numărul de ore minim alocate disciplinelor opționale care se vor alege dintr-o listă predefinită de minister.

Disciplinele opționale fac parte din Curriculumul Național și sunt destinate să le ofere elevilor posibilitatea de a-și extinde cunoștințele și de a dezvolta competențe în domenii de interes personal. Aceste discipline pot fi structurate în mai multe categorii în funcție de scopul lor educațional și tematica abordată.

După criteriul timp/ perioadă:

- pentru un an de studii (exemplu: Educație electorală, cl. IX);
- pentru mai mulți ani de studii (exemplu: Informatică, cl. II-IV);
- pentru un nivel de învățământ – primar/ gimnazial/ liceal (exemplu: Eu descopăr lumea, cl. I-IV);
- pentru toate nivelurile de învățământ – primar, gimnazial, liceal (exemplu: Robotică).

După nivelul de aprofundare. Se axează pe aprofundarea cunoștințelor de la disciplinele obligatorii (de ex., matematică, fizică, chimie, biologie, limbi străine etc.) și vor include aceleași competențe specifice, dar noi conținuturi. Sunt destinate elevilor care doresc să studieze aprofundat un domeniu pentru continuarea studiilor sau pentru participarea la olimpiade și concursuri.

După domeniul vizat:

a) *Discipline opționale la nivelul unei arii/ mai multor arii curriculare/ interdisciplinare.* Combină cunoștințe din mai multe domenii (de ex., „Știința și societatea”, „Tehnologia informației aplicată în științe”). Ajută la dezvoltarea unei gândiri integrate și aplicative. Acestea vor fi axate pe studierea unor teme cross-curriculare și sau una/ mai multe din temele noilor educații. Ponderea minimă a conținuturilor și/sau activităților de învățare din cadrul disciplinei opționale din oferta educațională a instituției de învățământ va fi de 30% pentru activitățile de învățare care vor aborda teme cross-curriculare și 40% vor viza noile educații.

b) *Discipline opționale vocaționale și de dezvoltare personală.* Se axează pe dezvoltarea talenților și a abilităților individuale (de ex., artă, muzică, sport, teatru, scriere creativă). Promovează exprimarea creativă și autoexplorarea.

- c) *Discipline opționale tehnico-practice.* Sunt orientate spre învățarea practică și aplicativă (de ex., meșteșuguri, programare, robotică, educație antreprenorială). Îi pregătesc pe elevi pentru viața profesională.
- d) *Discipline opționale culturale și civice.* Promovează valori civice și culturale (de ex., Educație pentru cetățenie democratică, Istoria religiilor, Diversitate culturală). Dezvoltă spiritul civic și conștiința culturală.
- e) *Discipline opționale destinate promovării sănătății și stilului de viață sănătos.* Sunt orientate spre sănătatea fizică și mentală (de ex., Educație pentru sănătate, Sport și nutriție). Încurajează un stil de viață sănătos și echilibrat.
- f) *Discipline opționale regionale/ locale.* Acestea se referă la specificul cultural, geografic sau istoric al regiunii (de ex., Istoria locală, Tradiții și obiceiuri locale). Sprijină cunoașterea și respectarea valorilor locale.

Implementarea disciplinelor opționale. Disciplinele opționale sunt propuse de școli, în consultare cu părinții și elevii. Curricula sunt aprobate de Ministerul Educației și Cercetării. Alegerea cursurilor opționale variază în funcție de disponibilitatea cadrelor didactice și de preferințele comunității școlare. Aceste discipline le oferă elevilor o mai mare libertate de a-și personaliza parcursul educațional și de a-și descoperi pasiunile și aptitudinile.

Manualele și ghidurile metodologice

Manualele școlare moderne, elaborate în baza noilor curricula disciplinare, se vor axa pe flexibilitate, interactivitate, accesibilitate și actualizare continuă. Ele se vor deosebi semnificativ de manualele tradiționale, reflectând schimbările în tehnologie, în pedagogie și nevoile societății.

Manualele școlare moderne:

- vor fi axate pe dezvoltarea competențelor, punând accent pe gândirea critică, rezolvarea problemelor, colaborare și aplicare a cunoștințelor;
- vor îmbina perspectivele globale cu relevanța locală, încurajând elevii să gândească critic și global;
- vor avea un conținut dinamic, interactiv și actualizat frecvent pentru a reflecta cele mai recente cunoștințe;
- vor folosi tehnologii adaptive pentru a personaliza conținutul în funcție de stilul și ritmul de învățare al fiecărui elev;
- vor fi disponibile atât în format digital, cât și tipărit, cu integrare de multimedia (video, animații, diagrame interactive);
- vor conține linkuri către exerciții interactive, laboratoare virtuale, experiențe de realitate augmentată, aplicații interactive de autoevaluare și alte resurse externe;
- vor avea un nou aspect vizual: design atractiv, cu grafice, infografice, secțiuni modulare și o machetare prietenoasă, ce asigură o învățare eficientă;
- vor asigura accesibilitatea: conversia textului în vorbire, fonturi ajustabile, formate audio sau Braille, suport pentru mai multe limbi;
- vor putea fi integrate în platformele educaționale online, în sistemele de management al învățării și în aplicațiile educaționale interactive.
- Noile manuale vor transforma învățarea dintr-un proces pasiv în unul activ și adaptat nevoilor individuale ale elevilor.

Ghidurile metodologice moderne se vor caracteriza printr-un grad înalt de aplicabilitate în realizarea demersurilor pedagogice de către fiecare cadru didactic. În acest scop, ghidurile metodologice:

- vor conține strategii clare pentru dezvoltarea competențelor cheie: gândire critică, creativitate, colaborare, comunicare și rezolvarea problemelor;

- vor oferi soluții pentru extinderea inter- și transdisciplinarității;
- vor încuraja utilizarea metodelor active, care implică elevii în procesul educațional: învățare bazată pe proiecte, învățare prin descoperire, gamificare, colaborare interdisciplinară;
- vor pune accentul pe aplicarea cunoștințelor în contexte reale;
- vor oferi soluții personalizabile pentru diferite stiluri de predare și nevoi educaționale, de adaptare a conținuturilor în funcție de ritmul, progresul și nivelul elevilor;
- vor integra exemple practice de utilizare a instrumentelor digitale (platforme online, aplicații educaționale, simulări interactive);
- vor include linkuri către materiale suplimentare, tutoriale și resurse digitale interactive;
- vor include recomandări pentru adaptarea activităților la specificul elevilor cu nevoi educaționale speciale;
- vor oferi exemple de activități ce respectă și valorifică diversitatea culturală și socială;
- vor fi structurate astfel încât să reflecte situații reale și relevante pentru elevi, conectând teoria la practică;
- vor include secțiuni care să stimuleze discuții despre valori, atitudini și comportamente, contribuind la formarea unor cetățeni responsabili și empatici;
- vor include sugestii pentru utilizarea integrată a conținuturilor în echipe interdisciplinare, facilitând coordonarea între discipline;
- vor promova o abordare holistică, conectând cunoștințele din diferite domenii pentru a răspunde provocărilor actuale globale și locale.

Ghidurile metodologice vor însoți manualele școlare moderne, oferind strategii clare și instrumente practice pentru cadrele didactice. Ele vor facilita aplicarea noilor metode de predare/ învățare, adaptate cerințelor diverse ale elevilor, și vor susține crearea unui mediu educațional inovator și eficient.

Noile produse curriculare: digitizare și platforme inovatoare

Inovarea curriculumului se realizează prin implementarea ultimelor realizări ale pedagogiei digitale, care își propune să transforme modul în care este livrată educația, făcând-o mai flexibilă, interactivă și adaptată cerințelor societății moderne. Curricula disciplinare de o nouă generație vor asigura valorificarea în deplină măsură a oportunităților didactice oferite de mijloacele tehnologiei informației și ale inteligenței artificiale. În curricula disciplinare, mijloacele digitale și cele ale IA vor fi utilizate pentru atingerea următoarelor **scopuri**:

- *Asigurarea accesibilității și incluziunii.* Curricula disciplinare vor promova accesul la educație prin intermediul resurselor digitale, făcând învățarea mai accesibilă pentru elevii din medii diverse și pentru cei cu nevoi speciale.
- *Personalizarea învățării.* În curricula disciplinare, mijloacele digitale și inteligența artificială vor fi utilizate pentru a adapta conținutul și ritmul învățării la nevoile și stilurile individuale ale fiecărui elev, fapt ce va facilita învățarea și o va face mai eficientă și mai captivantă.
- *Extinderea învățării active și colaborative.* Curricula disciplinare vor prevedea desfășurarea activităților de învățare colaborativă prin platforme online, proiecte comune și comunități de învățare, încurajarea interacțiunii și dezvoltarea abilităților sociale ale elevilor.
- *Dezvoltarea mentalității de învățare pe tot parcursul vieții.* Curricula disciplinare vor include materii și activități de învățare ce vor încuraja elevii să devină autodidacți și să își dezvolte competențele pe toată durata vieții prin accesul la resurse online și platforme de învățare.
- *Formarea și dezvoltarea noilor competențe.* Activitățile de învățare recomandate de curricula disciplinare, bazate pe utilizarea mijloacelor digitale și ale IA, vor fi orientate spre formarea noilor competențe determinate de provocările și evoluțiile lumii contemporane, precum gândirea critică, creativitatea, colaborarea, crearea de noi valori, proactivismul, valorificarea practică a cunoștințelor, conceperea unor scenarii viitoare durabile.
- *Încurajarea învățării în afara clasei.* Curricula disciplinare vor include activități de învățare ce valorifică în scopuri didactice instrumentele

digitale care asigură accesarea resurselor educaționale oricând și de oriunde și care susțin învățarea pe termen lung și autonomia elevilor.

Dezvoltarea produselor curriculare se va realiza în baza taxonomiilor digitale, care reprezintă o extindere a taxonomiei lui Bloom în medii digitale prin includerea activităților și competențelor specifice tehnologiei informației și ale inteligenței artificiale. În aceste taxonomii, fiecare nivel al taxonomiei lui Bloom este asociat cu activități și instrumente digitale specifice.

Curricula disciplinare pentru o învățare în medii digitale se va baza pe următoarele asocieri:

- a. *Cunoaștere.* În context digital, activitățile asociate includ căutarea informațiilor pe internet, marcarea paginilor de interes, etichetarea informațiilor pentru o organizare mai bună.
- b. *Înțelegere.* Elevii vor fi învățați să înțeleagă mai bine informațiile prin publicarea postărilor pe bloguri pentru a-și exprima ideile, crearea prezentărilor multimedia pentru a explica concepte, vizualizarea clipuri video educative.
- c. *Aplicare.* Elevii vor aplica cunoștințele în contexte noi, folosind instrumente digitale (editoare de text, editoare grafice, aplicații de calcul tabelar) pentru realizarea diverselor proiecte, simulări și jocuri interactive educaționale.
- d. *Analiză.* Elevii vor examina, compara și structura informații prin crearea hărților conceptuale, realizarea unor sondaje online, analiza datelor colectate cu ajutorul instrumentelor digitale și ale inteligenței artificiale.
- e. *Evaluare.* La acest nivel, elevii vor exprima judecăți și vor lua decizii, implicând activități digitale precum recenzii ale unor resurse educaționale sau aplicații, comentarii pe bloguri sau forumuri pentru a oferi feedback, evaluarea calității și veridicității informațiilor găsite online cu ajutorul mijloacelor IA.
- f. *Creație.* Ester cel mai înalt nivel, care implică generarea conținuturilor originale și inovative. Activitățile digitale includ crearea unor videoclipuri educaționale, bloguri sau podcasturi; programarea aplicațiilor simple sau dezvoltarea unor jocuri educaționale; realizarea proiectelor

colaborative în platforme online, utilizarea mijloacelor de inteligență artificială pentru generarea conținuturilor digitale originale.

Activitățile de învățare, asociate cu fiecare nivel al taxonomiilor digitale, vor integra resurse multimedia (video, imagini, simulări) ce vor facilita înțelegerea conceptelor complexe și vor îmbunătăți procesul de învățare prin experiențe interactive și vizuale. De asemenea, în funcție de particularitățile de vârstă ale elevilor, în curricula se vor integra elemente de joc în medii digitale (gamificare, în engleză gamification), cum ar fi punctele, clasamentele și recompensele virtuale etc., care ajută la creșterea motivației elevilor și la implicarea lor activă în procesul de învățare. La proiectarea activităților de învățare în medii digitale se va asigura respectarea normelor de securitate și etică digitală.

Eficientizarea învățării în mediile digitale se va realiza prin utilizarea platformelor educaționale. Activitățile de învățare în medii digitale, incluse în curricula de nouă generație, se vor baza în mare măsură pe utilizarea pe scară largă a platformelor educaționale de management al învățării, de cursuri online, de instruire și colaborare în timp real, de învățare personalizată și de joc educațional.

În curricula disciplinare, activitățile de învățare în medii digitale vor fi selectate în așa mod încât să fie invariante față de specificul platformelor educaționale utilizate. Această abordare le va oferi cadrelor didactice posibilitatea să eficientizeze învățarea în mediile digitale indiferent de tipul dotărilor (echipamentelor și produselor-program) de care dispune fiecare din instituțiile de învățământ.

Principiile învățării

Implementarea Curriculumului Național se bazează pe un șir de principii menite să formeze o generație capabilă să răspundă provocărilor complexe ale lumii contemporane, promovând o educație centrată pe dezvoltarea elevului ca partener activ în procesul de învățare. Bazat pe o abordare constructivistă și corelat cu alte modele teoretice care valorizează personalitatea și potențialul fiecărui elev, Curriculumul Național va contribui la crearea unei societăți bazate pe competențe solide, valori etice și abilități necesare pentru a răspunde în mod sustenabil și echitabil provocărilor imediate. În acest context, procesul de predare – învățare – evaluare se va orienta pe următoarele direcții: abordări pedagogice interdisciplinare; contextualizare și inovație; evaluare și dezvoltare personală; dimensiune socială și emoțională; colaborare și parteneriat.

Promovarea valorilor în curriculumul național se exprimă prin dezvoltarea unor valori esențiale, integrate în toate activitățile educaționale, pentru formarea unor cetățeni responsabili, onești și conștienți de provocările societății contemporane. Metode precum învățarea prin proiecte, dezbateri și reflecții personale contribuie la consolidarea acestor valori.

Incluziunea și echitatea în educație vizează asigurarea accesului egal la o educație de calitate pentru toți elevii, indiferent de mediu, abilități sau nevoi speciale, prin personalizarea învățării bazată pe tehnologia digitală și analiza datelor individuale.

Toate activitățile educaționale sunt *orientate spre dezvoltarea competențelor*, corelând fiecare element didactic cu finalitățile educaționale. În acest context, profilul de formare al absolventului/ absolventei definește clar competențele-cheie pe care elevii trebuie să le dobândească până la finalul ciclului educațional. Competențele date sunt corelate cu temele cross-curriculare relevante, cum ar fi alfabetizarea, educația interculturală, educația STEAM, educația pentru identitate, cetățenia democratică și drepturile omului, sănătatea, dezvoltarea personală și orientarea în carieră. Autorii curriculumului creează axe transdisciplinare ce susțin formarea holistică a elevului.

Învățarea are loc prin *experiențe autentice și colaborative*, valorizând dezvoltarea individuală a fiecărui elev/ fiecărei eleve.

Învățarea activă, reflexivă și vizibilă se desfășoară cu accent pe implicarea activă a elevilor, stabilirea obiectivelor clare și oferirea feedbackului constant pentru a monitoriza progresul.

Elevii sunt considerați parteneri activi, importanți în procesul educațional, având oportunitatea de a participa la luarea deciziilor și la activitățile de învățare.

Strategiile diferențiate și individualizate accentuează adaptarea metodelor de predare – învățare – evaluare la nevoile, capacitățile și interesele fiecărui elev/ fiecărei eleve.

Temele integrate și interdisciplinaritatea promovează conexiuni între domenii, sprijinind gândirea inovatoare și colaborativă. Ariile curriculare sunt reformulate pentru a include aceste teme, iar sistemul de competențe-cheie este corelat cu axele transdisciplinare, pentru a le oferi elevilor o înțelegere holistică a lumii și pentru a răspunde obiectivelor strategice ale țării.

Învățarea în contexte autentice are loc prin crearea unor situații de viață reale pentru dezvoltarea competențelor necesare în societatea actuală, cu accent pe dileme complexe și gândirea critică.

Utilizarea metodelor interactive și a tehnologiilor moderne are loc în contextul învățării prin platforme digitale, table interactive și colaborare virtuală, asigurând un proces educațional flexibil.

Clasa este văzută ca un laborator de creație, fiind stimulate activități de producere a ideilor, cu accent practic și experimental.

Evaluarea este un instrument esențial pentru sprijinirea învățării, cu accent pe feedback constructiv și ajustarea continuă a procesului educațional.

Măsurarea/ aprecierea valorilor și atitudinilor se realizează prin observarea comportamentului elevilor în contexte sociale și utilizarea metodelor precum jurnale de reflecție și jocuri de rol pentru a aprecia aplicarea valorilor.

Învățarea socioemoțională și empatică are loc în timpul relaționării și autoreglării emoționale, pentru a forma relații sănătoase și a face față provocărilor emoționale și sociale.

Colaborarea dintre profesori devine importantă pentru integrarea competențelor din diferite discipline prin proiecte interdisciplinare și activități comune pentru o educație holistică.

Parteneriatele educaționale pentru învățare devin parte a comunității școlare prin implicarea familiei și a comunității în extinderea oportunităților de învățare dincolo de sala de clasă.

Mediile de învățare și alocarea timpului

Mediul de învățare

În sensul prezentului document cu accent pe digitalizare, dar și pe cultura valorilor și pe individualizare, *mediul de învățare* reprezintă un amalgam de factori fizici, culturali și relaționali prezenți în școală, destinat susținerii unui proces educațional de calitate.

Cultura organizațională se asigură printr-un mediu ce reflectă identitatea școlii prin elemente vizuale (de ex., panouri cu imagini de la evenimente, simboluri culturale) care evidențiază istoria instituției și implică elevii în decorarea spațiului pentru a crește sentimentul de apartenență.

Mediul educogen include atât spațiul fizic, cât și atmosfera psihosocială, esențială pentru dezvoltarea sănătoasă și echilibrată a elevilor, respectând diversitatea nevoilor și a potențialului fiecărui elev, fiind un catalizator pentru învățare, interacțiune pozitivă și creativitate.

Se recomandă inovații moderne în mediul de învățare constituit din *realitatea augmentată* și *realitatea virtuală*, ce permit explorarea conceptelor abstracte și complexe prin simulări interactive, transformând învățarea într-un proces captivant și relevant; *gamificarea*, prin integrarea elementelor de joc în procesul educațional, stimulează motivația elevilor și crește implicarea lor activă în activitățile de învățare; *clasele în aer liber*, amenajate în curtea școlii, oferă oportunități pentru conectarea cu natura, promovând creativitatea, relaxarea și învățarea într-un mediu mai puțin formal.

Organizarea spațiilor fizice și digitale are loc în spații flexibile, astfel încât mobilierul modular să permită configurarea spațiului pentru diferite tipuri de activități (individuale, de grup), iar colțurile tematice (de ex., „colțul de lectură”) adaugă diversitate. Platformele colaborative și alte aplicații facilitează interacțiunea și feedbackul instantaneu. Laboratoarele mobile oferă acces la activități experimentale, încurajând învățarea practică.

Inteligența artificială adaptează traseul de învățare în funcție de ritmul și interesele fiecărui elev, personalizând resursele educaționale. Se valorifică *portofoliile digitale*, elevii organizându-și proiectele într-un portofoliu online, care susține autoevaluarea și urmărirea progresului academic.

Se promovează **învățarea colaborativă și proiectele interdisciplinare**, prin care grupurile/echipele de elevi își dezvoltă gândirea critică și abilitățile de rezolvare creativă a problemelor, utilizând resurse STEAM și colaborând cu specialiști locali în cadrul atelierelor captivante și complexe.

Crearea unui mediu incluziv presupune adaptarea curriculumului la diversitățile culturale, elevii fiind încurajați să contribuie cu povești/istorii și experiențe personale. Se asigură un climat psihopedagogic pozitiv, deoarece activitățile în grup contribuie la crearea unui spațiu sigur pentru toți elevii, indiferent de proveniență.

Facilitatori ai învățării, profesorii au *rolul de a încuraja autonomia* elevilor, oferind feedback constant și susținând climatul de învățare. Exemple de model, profesorii devin modele de comportament și comunicare, inspirând colaborarea și respectul reciproc.

Colaborarea cu comunitatea și inovația continuă devin prioritare prin parteneriate comunitare: părinții și specialiștii comunitari pot participa la activități și la lecții, întărind relația dintre școală și comunitate. Profesorii beneficiază de sesiuni practice despre utilizarea realității virtuale, gamificare și platforme colaborative, asigurând adaptarea la cerințele moderne.

Organizarea și flexibilitatea mediului de învățare oferă cadrul pentru educația formală, având un impact direct asupra eficienței predării și evaluării. Inovații precum clasele în aer liber reduc stresul și mențin sănătatea elevilor. Profesorii beneficiază de resurse și timp dedicat pentru a ajusta mediul de învățare la nevoile elevilor, folosind tehnologii moderne și platforme colaborative. Mediile flexibile și adaptabile facilitează accesul egal la resurse educaționale, inclusiv în zonele rurale.

Tehnologiile interactive și platformele de colaborare facilitează proiectele de echipă și interdisciplinare. Atelierele STEM/STEAM sprijină aplicarea cunoștințelor în contexte reale.

Clasele și spațiile online susțin un mediu de învățare incluziv. Portofoliile digitale și feedbackul în timp real stimulează dezvoltarea identității colective a clasei și a școlii.

Soneriile în școală sunt configurate în funcție de necesitățile instituției, existând mai multe opțiuni: sonerie la clasă și la pauză, sonerie doar la clasă sau eliminarea completă a soneriei. Se recomandă ca soneria, acolo unde există, să fie atractivă și muzicală, contribuind la crearea unei atmosfere plăcute și stimulante. În școlile în care nu sunt utilizate sonerii se respectă decalarea orarului pentru a preveni aglomerările și se personalizează programul pentru anumite clase sau elevi, oferindu-se flexibilitate și autonomie.

Culorile și amenajarea spațiului joacă un rol esențial în crearea unui mediu stimulativ pentru elevi.

Sălile de clasă și spațiile comune sunt amenajate cu nuanțe ce favorizează concentrarea, creativitatea și relaxarea. Zonele de socializare pot fi echipate cu „biblioteci vii”, canapele confortabile și mobilier modular care facilitează comunicarea. Pot fi instalate ecrane interactive pentru a prezenta activitățile instituției și pentru a împărtăși proiectele elevilor. Spațiile libere sunt dotate cu jocuri de masă, zone de lectură și colțuri de relaxare, care încurajează colaborarea și socializarea dintre elevi.

Se încurajează dotarea laboratoarelor moderne cu echipamente de ultimă generație, asigurând accesul elevilor la tehnologie avansată pentru experimente științifice, programare, robotică sau proiectare digitală. Acestea permit explorarea creativă și aplicarea cunoștințelor teoretice în contexte practice. *Studiourile de creație* le oferă elevilor oportunitatea de a-și dezvolta abilitățile artistice prin instrumente muzicale, echipamente pentru producție audio și tehnologii digitale pentru compoziție. Aceste spații sunt concepute să încurajeze creativitatea și să promoveze colaborarea dintre elevi în cadrul proiectelor artistice și culturale.

Formarea continuă și suportul tehnologic facilitează tranziția către medii de învățare bazate pe inovații. Profesorii învață utilizarea noilor tehnologii multimedia și gamificarea pentru a adapta procesul educațional la nevoile moderne.

Amenajarea spațiului după principiul „pereții vorbesc” transformă sălile de clasă în medii interactive și motivaționale. Pereții sunt utilizați pentru afișarea materialelor educaționale, pentru citate inspiraționale, diagrame vizuale, hărți conceptuale sau rezultate ale proiectelor elevilor. Aceasta contribuie la stimularea curiozității și la dezvoltarea unei identități colective.

Școala poate rezerva anumite clase sau spații special amenajate care, în funcție de orar, se vor transforma în zone dedicate proiectelor interdisciplinare, activităților integrate sau atelierelor STEM/STEAM, dotate cu mobilier flexibil, echipamente digitale și materiale care să stimuleze colaborarea, creativitatea și aplicarea cunoștințelor.

Școlile implementează *infrastructuri digitale centralizate*, care conectează profesorii, elevii și părinții într-un ecosistem educațional unitar. Acest model asigură un management eficient al resurselor educaționale, monitorizarea progresului în timp real și personalizarea traseului educațional pentru fiecare elev. Flexibilitatea orarului și a conținutului educațional maximizează potențialul fiecărui elev/ fiecărei eleve.

Contextele de învățare

Curriculumul promovează contextele de învățare autentice, care se referă la un mediu real sau cât mai apropiat de realitate, în care elevii învață prin

experimentare directă sau prin participarea la situații din viața reală. Acesta presupune că învățarea are loc în situații naturale sau simulări realiste, care reflectă exact cum vor folosi elevii abilitățile în viața lor profesională sau personală. Scopul este crearea unui cadru autentic, care să le permită elevilor să transfere cunoștințele din clasă în contexte reale. Acest tip de învățare presupune un grad mai mare de libertate și de experiență reală. Elevii pot învăța în contexte care sunt relevante pentru viața lor, precum stagii de practică, proiecte comunitare, rezolvarea unor probleme de mediu locale sau colaborarea cu organizații din afara școlii.

În contextul autentic, elevii au adesea mai multă autonomie și control asupra propriului proces de învățare. Ei învață din interacțiuni directe cu mediul real, iar profesorul joacă un rol de facilitator sau ghid, mai degrabă decât unul de conducător al procesului educațional.

Într-un context autentic, învățarea este imediat aplicabilă și transferabilă în viața reală. Elevii experimentează direct cum funcționează cunoștințele și abilitățile dobândite, astfel că relevanța și utilitatea învățării sunt clare și practice. Elevii pot colabora cu organizații locale pentru a rezolva probleme comunitare, cum ar fi amenajarea unui parc sau organizarea unui eveniment cultural, aplicând abilitățile de organizare și comunicare în timp real, în afara școlii.

Curriculumul național și ghidurile includ secțiuni dedicate definirii și clasificării contextelor de învățare, evidențiind diferențele dintre situațiile de învățare și contextele autentice, și oferă exemple și criterii clare pentru crearea unor astfel de contexte.

Contextul de învățare este explicit legat de dezvoltarea competențelor-cheie stabilite în curriculum, cum ar fi gândirea critică, colaborarea, creativitatea și utilizarea responsabilă a tehnologiilor. Temele cross-curriculare precum alfabetizarea, educația interculturală, cetățenia democratică și sănătatea trebuie să fie integrate ca piloni centrali ai acestor contexte.

Alocarea timpului

Alocarea timpului în Curriculumul Național trebuie să sprijine o educație holistică, centrată pe nevoile elevilor și adaptată priorităților contemporane, cum ar fi digitalizarea, învățarea socioemoțională și incluziunea. Această structură flexibilă promovează atât învățarea aplicativă, cât și dezvoltarea valorilor, abilităților și competențelor necesare în secolul al 21-lea.

În același timp, alocarea timpului trebuie să sprijine învățarea tradițională, precum și inovația educațională, oferindu-le elevilor și profesorilor un mediu echilibrat, incluziv și adaptabil nevoilor secolului 21.

Principii pentru alocarea timpului:

- *Adaptarea la vârsta și la ritmul de învățare al elevului.* Timpul crește treptat între cicluri (primar, gimnazial, liceal), ținând cont de capacitatea de învățare și maturitatea elevilor.
- *Echilibru între discipline:* alocarea timpului va reflecta o distribuție echitabilă între domeniile de studiu (științe, arte, limbi, sport, științe sociale), promovând educația holistică și adaptabilă la nevoile elevilor.
- *Concentrare pe competențe-cheie și inovație:* timpul este structurat pentru a dezvolta competențele prevăzute în curriculum și pentru promovarea unor activități inter- și transdisciplinare și proiecte care stimulează creativitatea, gândirea critică etc.
- *Prioritizarea învățării practice:* o proporție semnificativă din timpul de învățare va fi rezervată aplicațiilor, experimentelor și activităților care promovează competențe reale și interdisciplinare.
- *Incluziune și echitate:* structura timpului va reflecta angajamentul pentru incluziune, oferind șanse egale elevilor din toate mediile de învățare.
- *Echilibru între învățarea formală și cea nonformală:* oferirea timpului necesar pentru activități extracurriculare, proiecte și explorări personale.

Evaluarea rezultatelor învățării

Evaluarea rezultatelor învățării are ca obiectiv determinarea nivelului de formare a competențelor elevilor, precum și dezvoltarea capacităților de auto-evaluare ale elevilor, de reflecție asupra propriilor performanțe și ajustare a strategiilor de învățare.

Evaluarea rezultatelor învățării presupune respectarea următoarelor condiții:

- 1) Abordarea evaluării ca parte integrantă a procesului de predare – învățare – evaluare.
- 2) *Centrarea pe elev – personalizare și succes:* respectarea, în procesul de evaluare, a caracteristicilor individuale ale elevului/ elevei; crearea condițiilor pentru recuperare și ameliorare, consolidarea încrederii elevului/eleviei în forțele proprii; transformarea acestuia/ acesteia în partener al profesorului.
- 3) *Corectitudinea științifică a metodologiei de evaluare*, cu accent pe:

Corelarea dintre *finalitățile educaționale, rezultatele învățării, obiectivele de evaluare.*

Claritatea criteriilor de evaluare.

Ordonarea logică, evolutivă, pe niveluri a descriptorilor de performanță.

Pertinența metodelor de evaluare.

Validitatea instrumentelor de evaluare.

Asigurarea resurselor temporale, tehnologice, materiale, umane etc.

- 5) *Respectarea în procesul evaluării a principiilor integrității, onestității, corectitudinii, confidențialității datelor, transparenței, protejării identității evaluatorului, dreptului de contestare a rezultatelor.*
- 6) *Funcționalitatea sistemului de prelucrare a datelor.*
- 7) *Completitudinea analizei calitative și cantitative a datelor acumulate.*
- 8) *Relevanța feedbackului* (detaliat, constructiv, continuu, cu sugestii clare pentru îmbunătățirea performanțelor elevilor și a practicii de predare a profesorilor).
- 9) *Consecvența acțiunilor de îmbunătățire* (a practicii de predare, a tehnicilor de învățare, a curricula școlare, a metodologiei de evaluare, a strategiei de implementare a curriculumului, a sistemului de monitorizare etc.).
- 10) *Competența de management al evaluării rezultatelor școlare* a persoanelor responsabile de evaluarea rezultatelor școlare (autorilor programelor de evaluare, evaluatorilor, specialiștilor din cadrul OLSDÎ, managerilor școlari).
- 11) *Competența evaluativă a cadrelor didactice.*

Noile curricula disciplinare promovează *evaluarea interdisciplinară*, care urmărește să integreze cunoștințele, abilitățile și atitudinile din mai multe domenii, pentru a oferi elevilor oportunitatea

de a aplica ceea ce au învățat într-un mod holistic, în contexte autentice și semnificative. Evaluarea interdisciplinară oferă o perspectivă integrată asupra rezultatelor învățării și pregătește elevii să facă față situațiilor reale. Totodată, se evită învățarea fragmentară, unilaterală a fenomenelor, suprasolicitarea elevilor, se reduce efortul cognitiv și timpul de învățare. În procesul de evaluare interdisciplinară se pune accentul pe:

- *interconectarea disciplinelor:* sarcinile de evaluare valorifică conexiunile dintre discipline (abordarea STEAM) și reflectă complexitatea realității;
- *centrarea pe competențe/ unități de competență:* evaluarea se axează pe aplicarea competențelor specifice mai multor discipline, nu pe cunoștințe izolate;
- *relevanța contextuală:* activitățile de evaluare simulează sau reflectă situații reale de viață;
- *creativitate și flexibilitate:* elevii au libertatea de a găsi soluții diverse, utilizând cunoștințele din mai multe domenii.

Realizarea evaluării interdisciplinare presupune colaborarea profesorilor în procesul de proiectare, de implementare a evaluării și de monitorizare a progresului elevilor.

Se precizează clar tipurile de rezultate ale învățării, criteriile de evaluare și perioada desfășurării probelor de evaluare. Detalierea etapelor procesului de evaluare, elaborarea unor instrumente valide și relevante, precum și oferirea unui feedback constructiv, orientat spre progres, sunt pași fundamentali în procesul de evaluare. În același timp, sprijinirea elevilor în identificarea și remedierea lacunelor contribuie la crearea unui mediu de învățare favorabil performanței și incluziunii.

Diversitatea situațiilor de învățare solicită aplicarea unor *forme și tipuri variate de evaluare*, care se pot combina pentru a-i conferi evaluării autenticitate și obiectivitate. Instituția de învățământ și cadrul didactic dețin autonomie în *alegerea formelor (evaluare orală, scrisă, practică, asistată la calculator)* și strategiilor de evaluare, având drept reper finalitățile și natura disciplinei școlare. Se acordă atenție felului în care au fost selectate conținuturile în raport cu finalitățile vizate, caracterului adecvat al strategiei de predare, gradului de stimulare a învățării conștiente și active, modului în care s-a ținut cont de nevoile individuale de învățare ale elevilor etc. Or, este important a compatibiliza *curriculumul proiectat cu cel predat și cel evaluat*.

Elaborarea instrumentelor de evaluare în vederea determinării nivelului de formare a unității de

competență respectă algoritmul: *unitatea de competență* → *obiectivul de evaluare* → *itemii de evaluare* → *matricea de specificații* → *baremul de corectare* → *baremul de notare*.

În procesul de evaluare se stabilește o corespondență directă, progresivă între obiectivele pedagogice și gradul de deschidere a instrumentelor de evaluare (închise – deschise): obiectivele se dezvoltă de la simplu la complex (cunoaștere, înțelegere, aplicare, analiză, sinteză, evaluare), iar instrumentele se concep și se construiesc de la închise spre deschise (chestionar cu alegere multiplă, întrebări, exerciții, probleme, subiect de sinteză, hartă conceptuală, elaborare-eseu, proiect etc.).

Instrumente de evaluare pot fi diverse, în funcție de specificul disciplinei și particularitățile de vârstă ale

elevilor (fișa de observare curentă a comportamentului elevului/ elevei; exerciții; probe scrise și practice; rezolvări de probleme; lucrări de laborator; teze; examene; baterii de teste de diagnostic; fișe de evaluare; chestionare; tabele cu dublă intrare; studii de caz; teste standardizate; teste de randament; teste de aptitudini; teste formative; fișe individuale de progres; probe pentru evaluarea creativității și originalității (compoziții, eseuri, lucrări de artă etc.); proiecte; teste de inteligență, psihometrice; tehnici de autoevaluare etc.).

Managementul procesului de evaluare pune accent pe garantarea confidențialității în păstrarea datelor, raportarea cu acuratețe a rezultatelor evaluării, comunicarea/ prezentarea publică a rezultatelor evaluării în bază de dovezi.

Aspecte manageriale de implementare

Managementul curriculumului școlar presupune un sistem de activități de *proiectare, implementare, monitorizare, evaluare și dezvoltare* a curriculumului.

Managementul curriculumului școlar se realizează:

- *la nivel național*: Ministerul Educației și Cercetării elaborează, promovează, monitorizează implementarea Curriculumului Național și evaluează impactul;
- *la nivel local*: organul local de specialitate în domeniul învățământului monitorizează implementarea politicii curriculare la nivel de raion/ municipiu și formulează recomandări pentru îmbunătățirea și dezvoltarea curriculumului școlar;
- *la nivel instituțional*: managerii instituțiilor de învățământ monitorizează implementarea curriculumului școlar la nivel de instituție și formulează recomandări pentru îmbunătățirea și dezvoltarea acestuia;
- *la nivel de clasă*: cadrele didactice implementează curriculumul la disciplina școlară, monitorizează progresul elevilor în învățare, îmbunătățesc continuu practica de predare și formulează recomandări pentru dezvoltarea curriculumului școlar.

Implementarea curriculumului școlar se realizează conform **etapelor**:

I. Etapa preliminară

1. Identificarea resurselor necesare pentru realizarea prevederilor curriculare, conform unui traseu adaptat nevoilor.
2. *Formarea cadrelor didactice* pentru implementarea noului curriculum, dobândirea de către pedagogi a unor competențe noi, adoptarea unui stil nou de predare.
3. *Planificarea* procesului de implementare a noului curriculum: stabilirea obiectivelor pe termen scurt, termen mediu și termen lung de implementare a curriculumului, aliniate cu standardele naționale; elaborarea strategiei raionului/ municipiului/ instituției de implementare a curriculumului, repartizarea și asumarea responsabilităților, stabilirea modalităților de monitorizare și evaluare a progresului.
4. *Asigurarea* procesului de implementare a curriculumului cu resurse curriculare (manuale, ghiduri metodologice, resurse de învățare de o nouă generație), elaborate conform noului concept de dezvoltare a curriculumului; tehnologii educaționale moderne, platforme educaționale, tehnologii digitale pentru a facilita predarea și învățarea, oferind oportunități pentru educație personalizată și evaluare continuă; dotarea cu noi laboratoare (robotică, inteligență artificială, drone), integrarea și digitalizarea laboratoarelor existente (fizică, chimie,

biologie), crearea atelierelor, în special pentru artele digitale, pentru artele digitale, pentru a susține procesul de formare a competențelor elevilor.

5. Formarea specialiștilor din cadrul OLSDÎ în domeniul monitorizării implementării noilor curricula disciplinare.

II. Etapa de implementare

În procesul de implementare a curriculumului școlar se pune accent pe:

1. *Conștientizarea* de către profesori a *necesității de schimbare* a practicii de predare/ evaluare. Gestionarea rezistenței la schimbare; inspirarea și motivarea personalului pentru adoptarea noilor modele didactice, metode de predare.
2. *Dezvoltarea culturii organizaționale* prin raportare la valorile promovate în curriculum, pentru a susține inovarea procesului educațional, sprijinirea creativității și a practicilor pedagogice inovative.
3. *Consolidarea sistemului de formare continuă* la nivel de raion/ municipiu și instituție:
 - consilierea cadrelor didactice în problema implementării noilor curricula disciplinare;
 - dezvoltarea competențelor cadrelor didactice de implementare a noilor curricula școlare prin intermediul *activităților de mentorat*; sprijinirea aplicării la clasă a noilor prevederi curriculare;
 - suportul metodologic oferit cadrelor didactice în crearea unor practici inovatoare, în realizarea proiectelor de cercetare pedagogică aplicativă, în valorificarea noilor tehnologii în procesele de predare și învățare;
 - asigurarea accesului la centre de expertiză, instrumente și materiale didactice inovative, care pot îmbunătăți calitatea metodelor și practicilor de predare și învățare;
 - dezvoltarea parteneriatelor pedagogice, a comunităților de bune practici, stimularea colaborării dintre profesori, crearea în școli a unui mediu de învățare stimulat, colaborativ;
 - încurajarea și susținerea comunităților de bune practici pentru colaborare și promovare a noilor curricula școlare; consolidarea echipei de profesori cu experiență avansată în domeniu, studierea și promovarea experienței inovative; practicarea interesistențelor;
 - consolidarea și stimularea responsabilității individuale privind atingerea performanțelor în implementarea curriculumului școlar.
4. *Asigurarea flexibilității și autonomiei instituțiilor de învățământ* și a cadrelor didactice pentru a facilita adaptarea curriculumului la particularitățile elevilor, școlii, comunității.
5. *Asigurarea funcționalității sistemului de monitorizare a progresului în învățare*, observarea

continuă a modului în care sunt aplicate noile abordări curriculare.

6. *Comunicarea cu părinții și comunitatea* privind modificările curriculare; organizarea întâlnirilor periodice cu părinții pentru a discuta despre progresul în implementarea curriculumului și a construi relații de încredere și colaborare.

III. Etapa de instituționalizare a noului model curricular presupune:

- a) *Consolidarea motivației* cadrelor didactice pentru promovarea noilor concepte curriculare.
- b) *Implementarea* continuă a inovațiilor la clasă.
- c) *Monitorizarea continuă* a implementării curriculumului prin:
 - analiza comparativă a corelației dintre prevederile curriculumului, procesul propriu-zis de predare – învățare – evaluare și evoluția elevilor în procesul de învățare;

- analiza nivelului de formare a competențelor elevilor; obținerea feedbackului de la profesori, elevi, părinți;
- ajustarea continuă a strategiilor didactice și a metodelor de implementare a curriculumului pentru a răspunde nevoilor educaționale identificate;
- evaluarea impactului curriculumului asupra rezultatelor școlare, precum și asupra experienței elevilor și a profesorilor, inclusiv analize ale performanțelor elevilor, ale satisfacției cadrelor didactice și a părinților;
- realizarea acțiunilor de ajustare a strategiei de implementare a curriculumului pentru a optimiza procesul de învățare și a atinge finalitățile educaționale.

Monitorizarea implementării Curriculumului Național

Monitorizarea implementării Curriculumului Național se realizează de către:

- Ministerul Educației și Cercetării;
- organul local de specialitate în domeniul învățământului;
- administrația instituțiilor de învățământ.

Scopul principal al monitorizării implementării curriculumului național este de a ajuta școlile și cadrele didactice să reflecteze asupra activităților pe care le organizează la clasa de elevi, să aprecieze cât de eficace sunt activitățile didactice realizate și să determine ce schimbări sunt necesare pentru ca elevii să demonstreze rezultate școlare bune.

Monitorizarea implementării Curriculumului Național se realizează conform *Metodologiei de monitorizare a implementării curriculumului școlar*, care stabilește scopul, obiectivele, criteriile, indicatorii, descriptorii de monitorizare, responsabilitățile, sistemul de metode (observații, interviuri, întâlniri, rapoarte, deplasări/ vizite în școală/ la clasă etc.) și instrumente prin care se măsoară indicatorii și se determină progresul în învățare.

Principala sarcină a monitorizării curriculumului este furnizarea, în timp util, tuturor părților interesate a informațiilor despre *ceea ce se întâmplă în clasa de elevi, cum se implementează prevederile curriculare, care sunt rezultatele elevilor prin raportare la finalitățile proiectate în curriculum, care este impactul curriculumului* pentru formarea sistemului de competențe ale elevilor.

Monitorizarea implementării curriculumului național se realizează conform **principiilor**:

- **validității**: în procesul de monitorizare se utilizează instrumente care măsoară nivelul de competență profesională în aplicarea documentelor curriculare. Monitorizarea este realizată de persoane pregătite în domeniul monitorizării, cu instrumente cunoscute și valide pentru părțile participante în proces, aplicate în corespundere cu principiile didactice, iar constatările și concluziile sânt rezonabile și justificabile pentru toți;
- **fiabilității**: consecvența măsurărilor aplicate în procesul de monitorizare ce oferă recomandări coerente și stabile. Se generează concluzii/ recomandări aplicabile pentru completarea/ crearea unei viziuni de ansamblu privind relevanța curriculumului în atingerea finalităților educaționale;
- **respectului reciproc**: procedurile de monitorizare respectă demnitatea și drepturile celor care facilitează procesul de monitorizare și ale celor care sunt monitorizați;

- **echității**: monitorizarea este corectă, fără a afecta procesul educațional firesc desfășurat de cadrul didactic la disciplina școlară;
- **transparenței**: participanții primesc în prealabil informații explicite, exacte și clare despre scopul, activitățile, perioada și instrumentele monitorizării; rezultatele/ concluziile/ constatările monitorizării sunt discutate constructiv/ argumentat între participanți;
- **aplicabilității**: modalitatea, formele și instrumentele (grile, fișe, chestionare) aplicate în procesul de monitorizare sunt clare, accesibile pentru diferiți actori educaționali responsabili de monitorizare, având în vedere diferite resurse și timp disponibil.

Monitorizarea implementării curriculumului național se realizează:

- din perspectivă **administrativă**, axată pe urmărirea/ supravegherea respectării dispozițiilor legale referitoare la planul de învățământ, curriculum, manuale, organizarea și desfășurarea procesului educațional, evaluarea rezultatelor etc.;
- din perspectivă **formativă**, axată pe monitorizarea procesului de învățare prin administrarea periodică a unor instrumente de tip formativ, care permit identificarea problemelor, dificultăților în implementarea curriculumului etc.;
- pentru analiza **randamentului școlar**, care are rolul de a informa, în plan comparativ, cu privire la ceea ce „produce” școala și profesorul în acord cu curriculumul.

Monitorizarea implementării curriculumului se realizează la nivel *intern* (al instituției de învățământ) și *extern* (de către OLSDÎ, MEC, ANCE etc.) conform *Metodologiei de monitorizare a implementării Curriculumului Național*.

1. Monitorizarea implementării curriculumului disciplinar la nivelul instituției de învățământ este realizată de administrația instituției de învățământ și are drept scop:

- a) determinarea nivelului de înțelegere de către cadrul didactic a documentelor curriculare în proiectarea, facilitarea și evaluarea procesului educațional la disciplină;
- b) asigurarea respectării principiilor, conceptelor și abordărilor disciplinei de studiu în activitatea didactică și cea metodică;
- c) identificarea nevoilor profesionale ale cadrului didactic în proiectarea, facilitarea și evaluarea demersului didactic la disciplină;

- d) sprijinul cadrelor didactice în respectarea conformității dintre curriculumul predat, evaluat cu prevederile curriculumului proiectat;
 - e) îmbunătățirea continuă a procesului de implementare a curriculumului școlar și formularea direcțiilor de dezvoltare a curriculumului.
2. Monitorizarea *la nivel extern* a implementării curriculumului disciplinar are drept scop:
- a) analiza acțiunilor manageriale de asigurare a condițiilor pentru procesul de implementare a curriculumului;
 - b) explorarea experiențelor profesionale de aplicare a pachetului curricular în activitățile de învățare;
 - c) determinarea progreselor și a dificultăților școlilor/ cadrelor didactice în procesul de implementare a curriculumului;
 - d) determinarea direcțiilor de dezvoltare a curriculumului școlar.
- Pentru monitorizarea implementării curriculumului disciplinar, OLSDI:
- elaborează instrumente operaționale de monitorizare a implementării curriculumului școlar;
 - monitorizează procesul de asigurare a instituțiilor de învățământ cu produse curriculare (plan de învățământ, curricula pe discipline, manuale și ghiduri metodologice, proiecte didactice, alte materiale);
 - organizează activități de formare profesională continuă a cadrelor didactice și de conducere în problematica implementării curriculumului școlar;
 - acordă suport didactic și metodic instituțiilor de învățământ din unitatea administrativ-teritorială respectivă;
 - încurajează/ motivează abordarea creativă de către cadrele didactice a implementării curriculumului școlar;
 - coordonează activitatea de evaluare a rezultatelor școlare în vederea stabilirii nivelului de atingere a finalităților curriculare;
 - solicită feedback și implică cadrele didactice, elevii, părinții în elaborarea recomandărilor de dezvoltare a curriculumului școlar și a produselor curriculare;
 - formulează propuneri/ sugestii de dezvoltare a curriculumului și a produselor curriculare.

Profilul de formare al absolventului/absolventei

Competențe-cheie de învățare pe tot parcursul vieții	La finalul învățământului primar, elevii vor fi capabili de:	La finalul învățământului gimnazial, elevii vor fi capabili de:	La finalul învățământului liceal, elevii vor fi capabili de:
Competențe de alfabetizare	<u>1.1</u> Identificarea faptelor, opiniilor, emoțiilor în mesaje orale sau scrise, inclusiv pe suport audio-video sau digital, în contexte familiare de comunicare în limba maternă și/ sau oficială <u>1.2</u> Exprimarea unor gânduri, opinii emoții în context familiar de comunicare <u>1.3</u> Participarea la discuții în contexte familiare pentru rezolvarea unor probleme de școală sau de viață	<u>1.1</u> Căutarea, colectarea, procesarea informațiilor diverse, provenite dintr-o varietate de mesaje ascultate/ texte citite prin intermediul diferitelor media <u>1.2</u> Exprimarea unor opinii, idei, sentimente, informații în mesaje orale sau scrise, în situații concrete <u>1.3</u> Participarea la discuții interactive la nivel funcțional în diverse contexte școlare și extrașcolare	<u>1.1</u> Distingerea și interpretarea unei varietăți de texte și mesaje receptate în diverse situații de comunicare, inclusiv prin diverse media, în contexte formale și nonformale <u>1.2</u> Exprimarea ideilor, opiniilor, sentimentelor, argumentelor, contraargumentelor în diverse contexte, inclusiv profesionale și sociale <u>1.3</u> Participarea responsabilă și creativă la diverse comunicări interactive cu respectarea reglementărilor în comunicare
Competențe de multilingvism	<u>2.1</u> Identificarea informațiilor în mesaje simple orale sau scrise, în mai multe limbi, în contexte familiare de comunicare <u>2.2</u> Exprimarea unor păreri și emoții în cadrul unor mesaje elementare orale sau scrise, inclusiv interacțiuni simple în contexte familiare în mai multe limbi <u>2.3</u> Manifestarea curiozității pentru comunicare în diferite limbi	<u>2.1</u> Identificarea unor informații, opinii, sentimente în mesaje orale sau scrise în mai multe limbi, pe teme cunoscute, elementare orale sau scrise <u>2.2</u> Exprimarea unor idei, opinii, sentimente în cadrul unor mesaje orale sau scrise, pe teme cunoscute, în mai multe limbi, cu niveluri de performanță variate, în funcție de oportunități și experiențele de învățare	<u>2.1</u> Receptarea și interpretarea unor concepte, idei, opinii, sentimente exprimate oral sau în scris, în funcție de nevoi și de interese, în diverse contexte, inclusiv de multilingvism și de comunicare interculturală Respectarea profilului lingvistic individual al fiecărei persoane; respectul față de limba maternă a persoanelor care aparțin minorităților și/ sau provenite dintr-un context de migrație, precum și aprecierea pentru limba oficială/ limbile oficiale
		<u>2.3</u> Manifestarea respectului pentru diversitatea lingvistică și culturală, inclusiv pentru limbile materne ale minorităților și pentru limba oficială a țării, cadru comun de comunicare	<u>2.3</u> Aprecierii pozitive a diversității culturale, interesul și curiozitatea cu privire la diferite limbi și comunicarea interculturală
Competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii	<u>3.1</u> Utilizarea limbajului matematic și a unui aparat matematic de bază (numere, operații, reguli elementare) pentru rezolvarea problemelor, inclusiv în mediul familiar	<u>3.1</u> Utilizarea unui limbaj corect și a unui aparat matematic diversificat (inclusiv demonstrații și raționamente matematice) pentru identificarea problemelor, stabilirea demersului de rezolvare și prezentarea rezultatelor	<u>3.1</u> Utilizarea unor moduri de gândire și forme de prezentare specifice matematicii (de exemplu, formule, modele, constructe, grafice), inclusiv în relație cu întrebări relevante pentru viața reală

	<u>3.2</u> Manifestarea curiozității pentru aflarea adevărului și pentru explorarea unor regularități și relații matematice întâlnite în situații familiare <u>3.3</u> Formularea unor explicații simple, utilizând terminologia specifică matematicii <u>3.4</u> Realizarea unui demers investigativ simplu prin parcurgerea unor etape în rezolvarea intuitivă a unor probleme în situații concrete de viață <u>3.5</u> Realizarea unui demers investigativ, a unor produse simple și procese tehnologice simple pentru nevoi curente în activitățile proprii de învățare <u>3.6</u> Manifestarea interesului pentru propria sănătate și pentru un mediu curat	<u>3.2</u> Valorificarea conceptelor, a cunoștințelor și a raționamentelor matematice în rezolvarea problemelor cotidiene date <u>3.3</u> Aplicarea unor metode specifice științelor pentru efectuarea experimentelor controlate în scopul explicării unor fenomene <u>3.4</u> Explicarea funcționării unor produse și procese tehnologice prin aplicarea cunoașterii științifice la rezolvarea unor probleme cotidiene <u>3.5</u> Manifestarea interesului pentru descoperiri științifice și inovare tehnologică <u>3.6</u> Manifestarea interesului pentru o viață sănătoasă și pentru păstrarea unui mediu curat prin analiza problemelor legate de siguranță și dezvoltarea durabilă	<u>3.2</u> Manifestarea interesului pentru respectarea adevărului și pentru utilizarea matematicii, valorificând avantajele oferite de aceasta în diverse contexte <u>3.3</u> Utilizarea instrumentelor și a metodelor matematice pentru analiza unei situații sau pentru rezolvarea unor probleme în situații diverse, inclusiv profesionale <u>3.4</u> Dezvoltarea unui demers investigativ privind procesele naturale și tehnologice relevante, comunicarea concluziilor rezultate și a raționamentului demersului <u>3.5</u> Realizarea, individual sau în grup, a unor proiecte și explorarea unor procese naturale și tehnologice din perspectiva avantajelor, limitelor și riscurilor <u>3.6</u> Evaluarea avantajelor, limitărilor și riscurilor teoriilor științifice și aplicațiilor tehnologice ale acestora, pentru luarea deciziilor informate și pentru rezolvarea unor probleme de natură etică și profesională
Competențe digitale	<u>4.1</u> Utilizarea în învățare a unor funcții și aplicații simple ale dispozitivelor digitale din mediul apropiat, cu sprijin din partea adulților <u>4.2</u> Dezvoltarea unor conținuturi digitale simple în contextul activităților de învățare <u>4.3</u> Respectarea normelor de bază privind siguranța în utilizarea dispozitivelor, aplicațiilor, conținuturilor digitale și pe internet <u>4.4</u> Aplicarea unor reguli simple de colaborare, interacțiune și siguranță în comunitățile online	<u>4.1</u> Utilizarea cu încredere a unor dispozitive și aplicații digitale pentru căutarea și selecția unor resurse informaționale și educaționale digitale relevante pentru învățare <u>4.2</u> Dezvoltarea unor conținuturi digitale multimedia, în contextul unor activități de învățare <u>4.3</u> Respectarea normelor și regulilor privind dezvoltarea și utilizarea conținutului virtual (drepturi de proprietate intelectuală, respectarea sferei private, siguranță pe internet) Interacțiunea și colaborarea în mediile digitale, aplicând principiile cetățeniei democratice	<u>4.1</u> Construirea unui mediu digital personal de resurse și aplicații digitale, inclusiv a celor care valorifică inteligența artificială, relevante pentru nevoile și interesele de învățare, inclusiv cele profesionale <u>4.2</u> Participarea constructivă și creativă în comunități virtuale de învățare, relevante pentru nevoile și interesele personale sau profesionale viitoare <u>4.3</u> Evaluarea critică și reflexivă a impactului tehnologiilor de informare și comunicare asupra propriei învățări, a vieții private și a relațiilor sociale, în general <u>4.4</u> Participarea activă la societatea cunoașterii prin utilizarea critică a noilor tehnologii ca mediu de susținere a cetățeniei democratice digitale
Competențe personale, sociale și de învățare să înveți	<u>5.1</u> Identificarea/ clarificarea elementelor pe care le presupune sarcina de lucru înainte de începerea unei activități de învățare <u>5.2</u> Utilizarea unor tehnici și metode simple pentru a învăța, a activa cunoștințele anterioare și a înregistra informații	<u>5.1</u> Manifestarea autonomiei și perseverenței în învățare prin formularea obiectivelor și planurilor simple de învățare în realizarea unor sarcini de lucru <u>5.2</u> Gestionarea timpului alocat învățării și monitorizarea progresului în realizarea unei sarcini de lucru	<u>5.1</u> Reflecția critică asupra rezultatelor învățării prin raportare la exigențele proprii și la așteptările celorlalți <u>5.2</u> Elaborarea unui plan de dezvoltare personală care să vizeze armonizarea dintre propriul profil și diversele oportunități profesionale

	<u>5.3</u> Concentrarea atenției, perseverarea în îndeplinirea unei sarcini până la finalizarea corespunzătoare și verificarea propriei activități <u>5.4</u> Aprecierea calităților personale și ale celor din jur, în vederea autocunoașterii și colaborării constructive cu ceilalți	<u>5.3</u> Aprecierea calităților personale în vederea autocunoașterii, orientării școlare și profesionale <u>5.4</u> Manifestarea atitudinii pozitive față de starea de bine personală și față de adoptarea unui stil de viață sănătos, a empatiei și înțelegerii acțiunilor și mesajelor personale care pot influența starea emoțională și relațiile cu cei din jur	<u>5.3</u> Evaluarea și ameliorarea unor strategii de învățare pentru a rezolva probleme în diferite contexte sociale și profesionale, cu estimarea corectă a riscurilor înainte de a trece la acțiune <u>5.4</u> Manifestarea rezilienței în gestionarea parcursului personal, social și de carieră prin modul de abordare a obstacolelor și a schimbărilor în diferite contexte de viață, inclusiv în mediile de învățare
Competențe civice	<u>6.1</u> Identificarea unor elemente relevante pentru apartenența la diferite comunități (locală, națională, europeană) și înțelegerea valorilor de bază ale traiului în comunitate (demnitatea umană, respectul, echitatea) <u>6.2</u> Rezolvarea unor sarcini simple de lucru din mediul școlar nonviolent, care vizează clarificarea instrucțiunilor, organizarea informațiilor, verificarea rezultatelor <u>6.3</u> Asumarea unor roluri și responsabilități prin participarea la acțiuni în contexte de viață din mediul cunoscut <u>6.4</u> Formularea întrebărilor și a posibilelor răspunsuri bazate pe argumente simple cu privire la unele probleme personale, de grup sau ale comunității școlare	<u>6.1</u> Argumentarea modului în care identitatea culturală contribuie la identitatea europeană <u>6.2</u> Manifestarea inițiativei în rezolvarea unor probleme ale grupurilor din care face parte și ale comunității locale <u>6.3</u> Participarea responsabilă la activități civice care se raportează la dimensiunile multiculturale și socioeconomice ale comunității și la dezvoltarea durabilă a acesteia <u>6.4</u> Utilizarea gândirii critice pentru înțelegerea unor fenomene și procese sociale, inclusiv rolul îndeplinit de mass media	<u>6.1</u> Manifestarea atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de cei care aparțin altor culturi și argumentarea modului în care aceasta contribuie la identitatea europeană <u>6.2</u> Relaționarea pozitivă cu ceilalți, în diferite contexte de viață, prin recunoașterea valorii și a demnității proprii și a celorlalți, a diversității și prin promovarea drepturilor omului, a coeziunii sociale și a nonviolentei <u>6.3</u> Participarea, în calitate de cetățean responsabil, la activități și proiecte ce promovează valorile europene și dezvoltarea democratică a societății, echitatea, protecția naturii și lupta împotriva schimbărilor climatice <u>6.4</u> Raportarea critică la fenomene și procese economice și sociale, inclusiv la rolul și funcțiile mass-mediei într-o societate democratică, pentru a putea lua decizii bazate pe argumente
Competențe antreprenoriale	<u>7.1</u> Manifestarea curiozității în abordarea unor sarcini noi și neobișnuite de învățare, fără teama de a greși <u>7.2</u> Asumarea unor sarcini simple de lucru, care implică hotărâre, angajament în realizarea unor obiective, inițiativă, creativitate, cooperare cu ceilalți <u>7.3</u> Implicarea în proiecte simple care valorizează inițiativa și creativitatea, prin îndeplinirea unor roluri la nivelul clasei, al școlii sau al comunității locale <u>7.4</u> Explorarea unor proiectii de viitor, școlare și profesionale, pornind de la nevoile și interesele personale de învățare	<u>7.1</u> Punerea în practică a unor idei inovative în realizarea unor proiecte, activități pe baza evaluării și minimizării riscurilor <u>7.2</u> Luarea unor decizii informate în contexte care privesc viața personală și profesională, pe baza comparării informațiilor necesare <u>7.3</u> Implicarea în pregătirea și în realizarea unor proiecte/activități utile pentru sine și pentru societate, prin transformarea unei idei în acțiune cu valoare pentru ceilalți <u>7.4</u> Alegerea traseului educațional/profesional conform posibilităților și intereselor personale, oportunităților și provocărilor specifice diferitelor alternative	<u>7.1</u> Manifestarea inițiativei, a creativității în punerea în practică a unor idei inovative în realizarea unor activități, proiecte pe baza evaluării și asumării riscurilor <u>7.2</u> Manifestarea unor abilități de management de proiect, care presupun activități de analiză, conducere, delegare de competențe, negociere, obținerea unor rezultate în condiții de eficiență <u>7.3</u> Identificarea oportunităților pentru activitățile personale, pentru parcursul educațional/profesional și/ sau de afaceri <u>7.4</u> Stabilirea rolurilor proprii, actuale și de perspectivă, în raport cu oportunitățile identificate

Competențe de sensibilizare și expresie culturală	<u>8.1</u> Identificarea unor tradiții, obiceiuri și a altor forme de exprimare culturală la nivel local, național și universal <u>8.2</u> Realizarea unor lucrări creative simple prin diverse modalități de exprimare artistică sau culturală <u>8.3</u> Participarea la proiecte culturale (artistice, sportive, de popularizare) organizate în școală și în comunitatea locală	<u>8.1</u> Explorarea diferitelor modalități de comunicare între creator și public, precum text, teatru, film, dans, arte vizuale, muzică, arhitectură, forme hibride <u>8.2</u> Exprimarea unor idei, experiențe și emoții prin variate manifestări artistice și culturale, care pot fi valorificate la nivel personal, al școlii sau al comunității <u>8.3</u> Participarea la o varietate de proiecte și evenimente culturale în diverse contexte, inclusiv profesionale	<u>8.1</u> Exprimarea ideilor, a experiențelor și a emoțiilor utilizând diverse medii și forme de expresivitate, în funcție de aptitudinile personale, inclusiv prin transferul abilităților creative în contexte profesionale <u>8.2</u> Participarea la procese creative la nivel individual și de grup, identificând oportunități personale, sociale sau comerciale prin intermediul artelor și al altor forme culturale <u>8.3</u> Abordare etică și responsabilă a proprietății intelectuale și culturale, promovarea patrimoniului material și imaterial, local, național și universal
--	---	--	---

